

TÜRKÇEM

FİKİR SANAT DERGİSİ

ISSN:3149-8175

TARİHİN VE GELECEĞİN DİLİNDE



Kültürün
Sanatın
ve
Edebiyatın
Buluşma
Noktası

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
TÜRKÇE TOPLULUĞU YAYINI

TÜRKÇEM DERGİSİ YAYIN KURULU

İMTİYAZ SAHİBİ

KSÜ TÜRKÇE ÖĞRENCİ TOPLULUĞU

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA EMEK

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

MEHMET AKİF AY

YAYIN KOORDİNATÖRLERİ

EMİNE BÜŞRA ÇAKIRTAŞ

CENNET TÜRKAN CANÇELİK

EDİTÖRLER

ESRA KAVUN

BERNA İŞLER

EDİTÖR YARDIMCILARI

SEMA OĞUZ

KAĞAN ERZURUMLU

MUHAMMED EMİN GÖKDEMİR

YUSUF CESUR

NACİYE NUR FIÇICI

GRAFİK TASARIM

BERNA İŞLER

REKLAM VE TANITIM

MELİSA DEMİR

SONGÜL AKAR

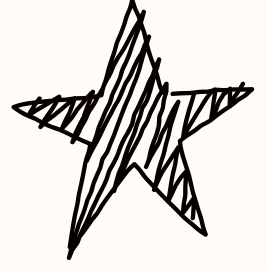
SON OKUMA

ELİF SILA SEMERCİ

MUHAMMET ŞABAN ÇİFTÇİ

GÜLCAN YILDIZ

EDİTÖRDEN...



Değerli Hocalarım ve Kıymetli Arkadaşlarım,

KSÜ Türkçe Topluluğu olarak ilk sayımızla sizlerle buluşmanın onurunu ve sevincini yaşıyoruz. Bu dergi; bir fikrin, bir niyetin, bir umudun kâğıda dökülmüş hali.

Bu yolculuk boyunca hep yanımızda olan, bize güvenen, inanan ve desteğini hiç esirgemeyen sevgili hocamız Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Emek'e gönülden teşekkür ederiz. Varlığı bize daima cesaret verdi, yolumuzu aydınlattı.

Bu dergiyi, kendimizi ifade edebileceğimiz, duygularımızı paylaşabileceğimiz, bazen susup sadece yazıya sığınabileceğimiz bir alan açmak için çıkardık. Birbirimizin kalemine dokunmak, sözcüklerle yol arkadaşı olabilmek istedik. Derginin içeriğinin yüreğinize dokunmasını umuyoruz.

İlk sayımızda şiirler ağırlıkta oldu. “Avucumda Elma”, “Kalemin Külleri”, “Eksik Bir Sevda”, “Kalbim Perçem”, “Gülüm” ve daha birçok şiir, içimizdeki sesi dışarıya taşıyan dizelerle buluştu. Bunun yanında üç de hikâyemiz var: “Tünel”, “Vaveylanın Gölgesinde” ve “Yaşanmamış Bir Gençlik”. Her biri ayrı bir iç yolculuğun izdüşümü.

Akademik ve düşünsel zemin oluşturması amacıyla “Dokuz Tip Mizaç Modeli” konulu makale, bireysel farkındalık temelli bir yaklaşım sunmaktadır. “Türkçe Eğitiminin Paradoksu” başlıklı araştırma yazısıyla ise dil eğitimi üzerine derinlikli bir bakış açısı geliştirilmeye çalışılmıştır. “Lizbon: Tarih ve Modernite'nin Buluştuğu Şehir” yazısı ise bu sayıda yer alan gezi yazımız olarak sizi bekliyor.

Yazılarıyla bu sayıya emek veren Doç. Dr. Adem Doğan, Prof. Dr. Metin Demirci, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Emek ve Doç. Dr. Sabahattin Cömertpay hocalarıma teşekkür ediyorum. Kalemini bizimle paylaşan tüm arkadaşlarıma da ayrıca teşekkür ederim. İyi ki yazdınız. İyi ki bir aradayız.

Derginin hazırlanma sürecinde her detayıyla ilgilenen, yorulan, düşünen, üreten başta editörlüğü paylaştığım Berna İşler olmak üzere tüm ekip arkadaşlarıma gönülden teşekkürler. Bu dergi hepimizin...

Şimdi sayfaları çevirin ve kendinize biraz zaman ayırın. Belki bir dize sizi tutar, belki bir cümle düşündürür. Belki sadece bir kelime dokunur yüreğinize... Umarım her okuyanda küçük bir iz bırakabiliriz.

Yeni kelimelerde, yeni duygularda yeniden buluşmak dileğiyle...

Esra Kavun

BU SAYIDA...

- Gösteri, Kimlik ve Boşluk -Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EMEK.....4-7
- Gülüm - Prof. Dr. Metin DEMİRCİ.....8
- Dokuz Tıp Mizaç Modeli - Doç. Dr. Adem DOĞAN.....9-19
- Avucumda Elma - Mehmet Akif AY.....20-22
- Tünel - Doç. Dr. Sabahattin CÖMERTPAY.....23-25
- Mazlum Coğrafyanın Umutları - Muhammet Şaban ÇİFTÇİ.....26
- Polaris - Kağan Erzurumlu.....27
- Tarihin ve Modernitenin Buluştuğu Şehir: Lizbon - Ömer Faruk ŞEN.....28-36
- Yaşamak - Elif Sıla SEMERCİ.....37
- Kalemın Külleri - Gülcan YILDIZ.....38
- Türkçe Eğitiminin Paradoksu: Okuduğunu Anlama Sorunu - Hatice Nur KOYUNCU.....39-46
- Sensizlik İçimde Koca Bir Dem - Naciye Nur FİÇİCİ.....47
- Savaşın En Sessiz Tanıkları - Ayşe YILMAZ, Ebru ÖKSÜZ.....48-49
- Tükendim - Esra KAVUN.....50
- Kaybolan Zamanın Arayışı - Melih DANACI.....51-53
- Gurbetteki Yalnızlık - Sibel KAYA.....54
- Sosyal Çürüme - Güzin AÇIKGÖZ.....55
- "İnsan Hiç..." - Gülsüm ÇAT.....56
- Vaveylanın Gölgesinde - Esra KAVUN.....57-59
- Anılar - Aziz YAMAÇ.....60
- Kalbim Perçem - Ömer DAŞDEMİR.....61
- Zanaatin Sessiz Çöküşü: Teknolojinin Karşısında Semercilik - Muhammet Emin GÖKDEMİR, Mehmet Akif AY, Kağan ERZURUMLU.....62-66
- Afet - Ramazan KÖSE.....67
- Yaşanmamış Bir Gençlik - Cennet Türkan CANÇELİK.....68-71
- Sen Gittin - Ali BAŞA.....72
- Lezzetin Mozaik Haritası: Hatay Mutfağı - Cemil BİLGİN.....73-77

Gösteri, Kimlik ve Boşluk:

Modern Dünyada Sahip Olmanın Anatomisi



Dr. Öğr. Üyesi Mustafa EMEK



Vitrinlerin ışıkları hiç sönmüyor. Şehirler geceleri bile gündüz kadar aydınlık; ekranlar avuçlarımızın içinde birer küçük güneş gibi yanıyor. Reklamlar bize neyi arzulamamız gerektiğini fısıldıyor, algoritmalar kim olmamız gerektiğini öneriyor. Modern insan, hiç olmadığı kadar çok şeye sahip; ama belki de hiç olmadığı kadar kendinden uzak. Kalabalıklar içinde yalnız, bağlantılar içinde kopuk, seçenekler içinde yönsüz. Sahi, bütün bu gürültünün ortasında insan hâlâ “kimim?” diye sorabiliyor mu, yoksa artık sadece “daha neye sahip olabilirim?” diye mi düşünüyor? İnsan, tarih boyunca iki büyük eğilim arasında salındı: olmak ve sahip olmak. Erich Fromm’un ifadesiyle, “Sahip olmak ile olmak iki temel varoluş biçimidir.” Sahip olmak, dünyayı nesneler aracılığıyla kavramaktır; olmak ise dünyayla ve kendinle canlı bir ilişki kurmaktır. Sahip olmak biriktirir; olmak dönüştürür. Sahip olmak güvenlik arar; olmak anlam. Fakat modern çağ, sahip olmayı neredeyse tek geçerli varoluş biçimi hâline getirdi. Artık değer, çoğu zaman insanın iç dünyasında değil; banka hesabında, kariyer basamaklarında, görünürlüğünde ölçülüyor. Zygmunt Bauman’ın “akışkan modernite” dediği bu çağda hiçbir şey kalıcı değil: işler, şehirler, ilişkiler, kimlikler... Her şey hızla tüketiliyor. Bauman’a göre tüketim toplumu, bireyi “tatminsizlik üzerine kurulu” bir düzende yaşatır; çünkü tatmin olmuş bir insan tüketmez. Bu nedenle arzular sürekli canlı tutulur, ihtiyaçlar sürekli yeniden üretilir. Artık yalnızca nesneler değil, deneyimler de tüketiliyor. Tatiller, dostluklar, hatta aşklar bile hızla yaşanıp hızla eskitiliyor. Guy Debord’un “Gösteri Toplumu”nda belirttiği gibi, modern dünyada “gerçek yaşam, temsilin yerini aldığı bir gösteriye dönüşmüştür.” İnsan yaşamak yerine sergiler; hissetmek yerine paylaşır; olmak yerine görünür. Gösteri, varoluşun önüne geçer. Bir şeyin gerçekliği, yaşanmış olmasında değil; başkaları tarafından görülmüş olmasında aranır. Jean Baudrillard ise daha da ileri gider: Ona göre çağımızda tüketilen şey nesneler değil, onların anlamlarıdır. İnsan bir arabayı yalnızca ulaşım için değil; statü, prestij ve kimlik için satın alır. Nesne bir sembole dönüşür. Böylece birey, sahip olduğu sembollerle kendini inşa ettiğini sanır. Oysa bu inşa, dışarıdan yüklenen anlamlarla yapılmış kırılgan bir yapıdır. Kimlik, tüketimle kurulduğunda, her yeni moda dalgasında yeniden yıkılır. Baudrillard’ın “simülasyon” ve “hipergerçeklik” kavramları bu süreci daha da görünür kılar. Günümüz insanı yalnızca nesneleri tüketmez; aynı zamanda imgeleri, temsilleri ve kimlik simülasyonlarını tüketir. Sosyal medya profilleri, paylaşımlar ve dijital temsiller aracılığıyla birey, kendisinin sürekli güncellenen bir imgesini üretir.



226 bin



1.148



2.466



220 bin



15 bin



Bu imge, çoğu zaman yaşanan gerçeklikten daha güçlü ve daha belirleyicidir. İnsan artık yalnızca yaşamaz; kendi yaşamının temsilini de üretir ve dolaşıma sokar. Böylece gerçek ile temsil arasındaki sınır bulanıklaşır. Yaşanan deneyimin değeri, içsel yoğunluğundan çok, görünürlüğü ve paylaşılabirliğiyle ölçülmeye başlar. Bu hipergerçeklik içinde kimlik, sabit bir öz olmaktan çıkar ve performatif bir projeye dönüşür. Birey, sahip olduğu nesneler ve sergilediği imgeler aracılığıyla sürekli kendini yeniden kurgular. Ancak bu kurgu, içsel bir derinlikten değil; tüketim kültürünün sunduğu hazır anlam repertuarından beslenir.

Sonuçta ortaya çıkan

kimlik, süreklilikten

yoksun, kırılgan ve dışsal

onaya bağımlı bir yapı

hâline gelir. Baudrillard'ın

işaret ettiği gibi, modern insan

artık gerçekliği değil; gerçekliğin

işaretlerini tüketmektedir. Bu

durum, bireyin kendisiyle kurduğu

ilişkinin de yüzeyselleşmesine ve içsel

boşluk hissinin derinleşmesine yol açar.

Bu durum, insanın içsel yapısında derin

bir boşluk yaratır. Çünkü sahip olmak,

hiçbir zaman sonlu değildir. Her elde ediş,

yeni bir eksiklik üretir. Nietzsche'nin "İnsan

aşılması gereken bir varlıktır" sözü, aslında içsel

bir aşmayı işaret ederken; modern insan bu

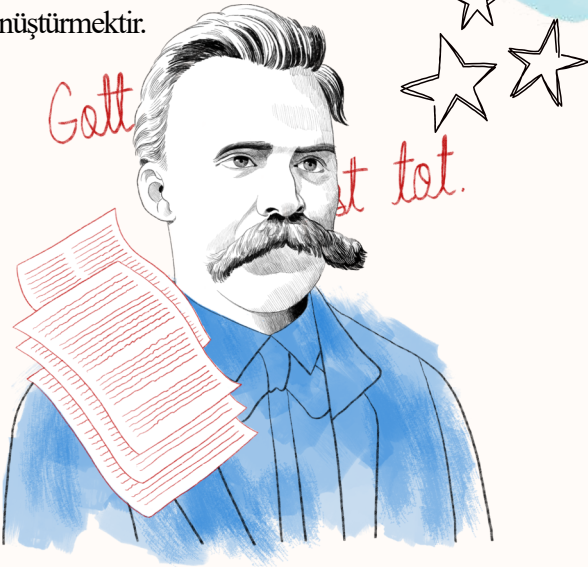
aşmayı dışsal çoğalmayla karıştırır. Daha çok

şeye sahip oldukça kendini aşacağını sanır. Oysa

kendini aşmak, sahip olduklarını artırmak değil;

sınırlarını, korkularını ve zaafalarını

dönüştürmektir.



YUNUS EMRE

Yunus Emre'nin yüzyıllar öncesinden yükselen sesi, bu gürültünün ortasında hâlâ duyulabilir:

"Mal sahibi, mülk sahibi, Hani bunun ilk sahibi?" Bu soru, yalnızca maddi varlığı

değil; insanın kendine atfettiği bütün geçici kimlikleri sorgular. Unvanların, markaların,

sıfatların ardında çıplak bir insan kalır. Ve o insan, sahip oldukları olmadan kimdir?

Heidegger'in "orada-olma" hâli, insanın dünyada bilinçli bir varlık olarak

bulunmasını ifade eder. Fakat modern çağda insan, orada olmaktan çok "orada

görünmeye" odaklanmıştır. Sürekli bir performans hâlinindedir. Çalışırken

üretken görünmek, dinlenirken mutlu görünmek, düşünürken derin görünmek

zorundadır. Bu görünme zorunluluğu, insanı kendi özünden uzaklaştırır. Çünkü

öz, sessizlik ister; gösteri ise gürültü. Tüketim kültürü yalnızca ekonomik bir

sistem değil; aynı zamanda bir zihniyet biçimidir. Bu zihniyet, insanı eksik olduğuna ikna eder.

Reklamların dili hep aynıdır: "Henüz tamam değilsin." Daha genç görünmelisin, daha başarılı olmalısın, daha fit

olmalısın, daha popüler olmalısın... Eksiklik hissi sistemin motorudur. Oysa olmak, eksiklikle barışmayı da içerir. İnsan,

kusurlarıyla birlikte bir bütündür. Fromm'un dikkat çektiği gibi, sahip olma yönelimi insanı pasifleştirir. Çünkü sahip

olunan şey korunmalıdır. Kaybetme korkusu başlar. Oysa olmak etkin bir süreçtir. Sevmek, üretmek, paylaşmak,

düşünmek... Bunlar sahip olunacak değil; yaşanacak eylemlerdir. Sevgi bile sahip olma biçimine dönüştüğünde

kıskançlık ve tahakküme dönüşür.



Modern insanın “olmak” ile “sahip olmak” arasında yaşadığı gerilim, yalnızca Batılı düşünürlerin değil, Türk düşünce geleneğinin de temel meselelerinden biri olmuştur. Fromm’un varoluş biçimleri ayrımı, Bauman’ın akışkan modernite analizi ve Debord’un gösteri toplumu eleştirisi, Türk düşünürlerin modernleşme ve kimlik üzerine yaptığı tartışmalarla birlikte okunduğunda daha geniş bir anlam kazanır. Cemil Meriç, modern çağda insanın sahip olduklarıyla kendini tanımlama eğilimini sert bir şekilde eleştirir. Ona göre modern insan, derinlikli bir irfan ve içsel bütünlük yerine yüzeysel bir kültür anlayışına yönelmiş; bilgi ve kimlik parçalanmış bir gösteriye dönmüştür. Meriç, modern kültürün bu yüzeyselleşmesini “hafızaya çakıl taşı gibi saplanan bilgi kırıntılarına yeni bir ad bulduk: kültür” sözleriyle ifade eder. Bu eleştiri, Debord’un gösteri toplumu kavramıyla doğrudan örtüşür. Gosteri toplumu, gerçek deneyimin yerini temsillerin aldığı bir dünyayı anlatırken; Meriç de insanın hakiki kültür ve varoluş derinliğinden koparak yüzeysel temsiller içinde yaşadığını vurgular.

Her iki düşünürde de ortak nokta, modern insanın görünürlüğü derinliğe tercih etmesidir. Modernleşmenin bireyde yarattığı kimlik parçalanması meselesi, Türk sosyolojisinin kurucu isimlerinden Ziya Gökalp’in düşüncelerinde de merkezi bir yer tutar. Gökalp’e göre birey, ancak ait olduğu kültür ve değerler sistemi içinde anlamlı bir kimlik kazanabilir. Kültürle bağı zayıflayan birey ise kimlik bakımından kırılganlaşır. Bu yaklaşım, Bauman’ın akışkan modernite kavramıyla birlikte düşünüldüğünde daha da anlamlı hâle gelir. Bauman’ın tasvir ettiği akışkan dünyada kimlikler sürekli değişmekte, birey kalıcı aidiyetler yerine geçici roller arasında hareket etmektedir. Gökalp’in kültürel kök ve süreklilik vurgusu, bu akışkanlık içinde kimliğin nasıl istikrarsızlaştığını anlamaya imkân tanır. Kimlik, yalnızca bireysel tercihlerle değil; kültürel ve ahlaki süreklilikle inşa edildiğinde kalıcılık kazanır.

Nurettin Topçu’nun insan ve toplum anlayışı da sahip olmak ile olmak arasındaki ayrımı derinleştiren bir perspektif sunar. Topçu’ya göre modern insanın en büyük yanılgılarından biri, mutluluğu ve anlamı maddi çoğalmada aramasıdır. Oysa insanın hakiki gelişimi, sahip olduklarının artmasıyla değil; ahlaki ve ruhsal derinliğinin gelişmesiyle mümkündür. Topçu’nun “isyan ahlakı” olarak adlandırdığı yaklaşım, insanın tüketim ve konformizm tarafından belirlenen bir yaşamı sorgulamasını ve kendi değerleri doğrultusunda var olmasını savunur. Bu bakış açısı, Fromm’un “olmak” merkezli varoluş anlayışıyla güçlü bir paralellik taşır. Her iki düşünür de insanın nesnelerle değil; eylemleri, değerleri ve üretkenliğiyle anlam kazandığını vurgular. Sabahattin Eyüboğlu’nun insan ve kültür üzerine düşünceleri ise modernleşme içinde insanın içsel zenginliğini koruma gereğini hatırlatır. Eyüboğlu, insanın gerçek zenginliğinin sahip olduklarında değil; ürettiklerinde, paylaştıklarında ve kültürel derinliğinde bulunduğunu vurgular.

Bu yaklaşım, sahip olmak yerine olmak merkezli bir insan anlayışını destekler. Kültür, tüketilecek bir nesne değil; yaşanacak ve üretilecek bir süreçtir. Bu düşünürlerin ortak noktası, modernleşmenin sunduğu maddi ve teknik imkânların insanın içsel dünyasını otomatik olarak zenginleştirmedeğini vurgulamalarıdır. Aksine, sahip olma merkezli bir yaşam anlayışı, bireyin kendisiyle ve toplumla kurduğu ilişkiyi zayıflatabilir. Fromm'un varoluş biçimleri ayrımı, Bauman'ın akışkan modernite analizi ve Baudrillard'ın tüketim toplumu eleştirisi, Türk düşünürlerin kültürel ve ahlaki derinlik vurgusuyla birlikte ele alındığında, modern insanın yaşadığı kimlik krizinin yalnızca ekonomik ya da teknolojik değil; aynı zamanda varoluşsal ve kültürel bir kriz olduğu görülür. Dolayısıyla Türk düşünce geleneği, modern tüketim ve gösteri kültürünün ürettiği yüzeyselleşmeye karşı alternatif bir perspektif sunar. Bu perspektif, insanın kendini sahip olduklarıyla değil; değerleri, üretimi, ahlaki tutarlılığı ve kültürel kökleriyle tanımlaması gerektiğini hatırlatır. Modern çağın hız ve tüketim odaklı yapısı içinde bu hatırlayış, yalnızca nostaljik bir geri dönüş değil; insanın varoluşsal bütünlüğünü yeniden kurabilmesi için gerekli bir imkân olarak ortaya çıkar. Modern insan belki de ilk kez bu kadar çok imkâna sahip; fakat aynı zamanda ilk kez bu kadar yön­süz. Çünkü sahip olmak, yön değil; yalnızca araç sunar. Anlam ise yön gerektirir. Anlam, insanın kendine sorduğu zor sorularda saklıdır: Nasıl bir insan olmak istiyorum? Hangi değerlerle yaşamak istiyorum? Geride ne bırakmak istiyorum? Bir ağacın kökleri görünmezdir; ama ağacı ayakta tutan onlardır. Modern insan ise dallarını büyütme­ye odaklanmış gibidir. Daha çok statü, daha çok eşya, daha çok görünürlük...



Fakat kökler zayıfsa, ilk fırtınada her şey yıkılır. Kökler değerlerdir. Vicdandır. İçsel tutarlılıktır. Olmak, kök salmaktır. Sonunda soru basittir ama cevabı zordur: Eğer yarın sahip olduğumuz her şey elimizden alınsa, biz kalır mıyız? Eğer kalıyorsak, ne olarak kalırız? Bir isim mi, bir unvan mı, yoksa bir karakter mi? Belki de gerçek zenginlik, başkalarının gözünde büyümek değil; kendi vicdanında eksiksiz olmaktır. Sahip olmak geçicidir; olmak kalıcı. Sahip olmak dışarıya doğru genişler; olmak içeriye doğru derinleşir. Ve insan, derinliği kadar insandır. Modern çağın ışıkları göz kamaştırıcı olabilir. Ama insanın yolunu bulması için bazen karanlığa, sessizliğe ve içsel yüzleşmeye ihtiyacı vardır. Çünkü insan, en sonunda sahip olduklarıyla değil; olmayı başardığı kişiyle hatırlanır. Ve belki de bütün mesele şudur: İmkânlarımız artarken insanlığımız eksilmesin. Sonuç olarak modern tüketim ve gösteri kültürü, bireyin varoluşunu “olmak”tan çok “sahip olmak” üzerinden tanımlayan bir zihniyet üretmektedir. Fromm'un varoluş biçimleri ayrımı, Bauman'ın akışkan modernite kavramsallaştırması, Debord'un gösteri toplumu analizi ve Baudrillard'ın simülasyon kuramı birlikte düşünüldüğünde, çağdaş insanın kimlik inşasının giderek dışsal göstergelere ve sembolik sahipliklere bağımlı hâle geldiği görülmektedir. Bu bağımlılık, bireyin içsel bütünlüğünü zayıflatarak sürekli

yeniden üretilen bir eksiklik ve tatminsizlik duygusu yaratmaktadır. Dolayısıyla modern insanın karşı karşıya olduğu temel kriz ekonomik değil, varoluşsaldır. Bu krizin aşılması, sahip olunanların niceliğini artırmakla değil; anlam, değer ve içsel tutarlılık temelinde yeniden bir “olma” bilinci geliştirmekle mümkündür. İnsan, ancak sahip olduklarının ötesinde kim olduğunu sorguladığında ve varoluşunu bu sorgu üzerinden kurduğunda, gösteri ve tüketim döngüsünün ürettiği boşluğu aşabilecek bir yön bulabilir.

Kaynakça

Baudrillard, Jean. Tüketim Toplumu. Çev. Hazal Deliceçaylı & Ferda Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Bauman, Zygmunt. Akışkan Modernite. Çev. Sinan Okan Çavuş. İstanbul: Can Yayınları. Bauman, Zygmunt. Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Debord, Guy. Gösteri Toplumu. Çev. Ayşen Ekmekçi & Okşan Taşkent. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Fromm, Erich. Sahip Olmak ya da Olmak. Çev. Aydın Arntan. İstanbul: Arntan Yayınevi. Gökalp, Ziya. Türkçülüğün Esasları. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Heidegger, Martin. Varlık ve Zaman. Çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı. Meriç, Cemil. Bu Ülke. İstanbul: İletişim Yayınları. Meriç, Cemil. Kültürden İrfana. İstanbul: İletişim Yayınları. Nietzsche, Friedrich. Böyle Buyurdu Zerdüş. Çev. Turan Oflazoğlu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Sayar, Kemal. Yavaşla. İstanbul: Timaş Yayınları. Topçu, Nurettin. İsyen Ahlakı. İstanbul: Dergâh Yayınları. Topçu, Nurettin. Türkiye'nin Maarif Davası. İstanbul: Dergâh Yayınları. Eyüboğlu, Sabahattin. Mavi ve Kara. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Yunus Emre. Divan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

GÜLÜM

Seninle sevdamız uzun soluklu.
Her nefeste bizi yormuş be gülüm.
Gönlümde sevdanın sonsuz uykusu,
Uykudan uyanmak zormuş be gülüm.

Sevda hırkasıyla seyyar gezerken,
Göl diye serapta, çölde yüzerken,
Sevdanın külüngü yürek ezerken,
Her vuruşta bir iz kormuş be gülüm.

Biz sevdayı dipsiz umman biliriz.
Sevda bilmeyeni noksan biliriz.
Sevdayı dertlere derman biliriz.
Senin kar dediğin kormuş be gülüm.

Âşığın gönlünde süs imiş sevda.
Maşukun dilinde hazırmış veda.
Şiirde, şarkıda sertac olsa da,
Ehli aşkın yeri hormuş be gülüm.

Gündüzün ışığı yetmez gözüme,
Yüzünün nuru sinmiş özüme,
Sen nazar kılınca yeryüzüme,
O zaman karanlık nurmuş be gülüm.

Cefalar cevirlir eder miydi kâr,
Zerre kadar ümit gösterseydin yar?
Vasl-ı gülizara çağırır gülzar,
Âşığa dikenler surmuş be gülüm.

Aşk kitabın nokta virgöl yazanlar,
Aşk bahçesin köşe bucak kazanlar,
Mecnun'u, Ferhat'ı anan ozanlar,
Bilmem beni kime sormuş be gülüm.

Prof. Dr. Metin DEMİRCİ

DOKUZ TIP MIZAÇ MODELİ

DOÇ DR. ADEM DOĞAN

Mizaç, bireylerin yaşamı algılamalarında, olayların yorumlanmasında, iletişim kurma biçimlerinde, karar alma süreçlerinde, motivasyonlarında ve sosyal ilişkinin dinamiklerinde merkezi rol oynayan temel içsel eğilimler bütünüdür (Turan, 2020). Allport'un kişilik özelliklerini bilimsel temellere oturtmasıyla başlayan gelişmeler, mizaç kavramının incelenmesinde önemli adımlar atılmasını sağlamış ve "ayırt edici özellik" olarak tanımlanan, bireylerin farklı durumlarda benzer tepkileri verme eğilimlerinin sürekliliği, kişilik kuramları için temel bir dayanak oluşturmuştur.

Dokuz Tip Mizaç Modeli (Nine Types Temperament Model) ise mizaç kavramını, kişisel farklılıkların temelinde yatan unsurlar olarak bütüncül bir bakış açısıyla ele alır. Bu modele göre, her çocuk dokuz farklı mizaç tipinden biriyle doğar ve her tip, kendine özgü arayışlar, eğilimler ve motivasyonlarla bireyin yaşamındaki sosyal etkileşimi, iletişimi ve karar alma süreçlerini belirler (Turan, 2020). Bu yaklaşım, insanın yalnızca izole özellikler üzerinden değil; varoluşunun tüm yönleriyle, ontolojik ve epistemolojik olarak bütünsel biçimde ele alınması gerektiği fikrini destekler. Dolayısıyla, mizaç sadece durağan bir kavram olarak değil, bireyin çeşitli sosyal bağlamlarda sergilediği olumlu ya da olumsuz yönelimlerin, stres altında ve rahatlama durumlarında ortaya çıkan farklı tepkilerinin ortak paydasını oluşturur.

Bireyin mizaç özellikleri, sosyal beceriler, iletişim yetenekleri ve karar alma süreçleri ile doğrudan ilişkilidir. Mizaç özelliklerinin iletişim becerileri üzerindeki etkisi, öğretmen adayları ve benzeri çalışma gruplarında yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar, kişilik özelliklerinin belirli durumlarda nasıl sabit ve izleyici davranış kalıpları gösterdiğini incelemektedir. Benzer şekilde, kişilik özellikleri ile karar verme stilleri ve yaratıcı düşünme arasındaki ilişki, mizaç gibi temel eğilimlerin davranışsal sonuçları üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamaktadır (Soyer vd., 2021). Bu durum, bireylerin hayatlarını bütünsel yaklaşımla değerlendirme gerekliliğini ve mizacın, bireyin yaşamının her alanında temel yapı taşı noktasında yer aldığını göstermektedir (Turan, 2020).

Bu model, bireyin doğuştan getirdiği mizaç özelliklerinin, yaşamı algılama biçimini, sosyal etkileşimleri, duygusal tepkileri ve bilişsel süreçleri belirlemedeki temel rolünü vurgular (Fox, 2004). Dokuz Tip Mizaç Modeli, her bireyin dokuz farklı mizaç tipinden biriyle doğduğunu öne sürer; bu da, içsel yönelim, arayış ve motivasyon gibi alanlarda özgün farklılıkların varlığını kabul eder (Dyussenbayev, 2017). Bu yaklaşım, bireylerin kendilerine özgü operasyonel, duygusal ve bilişsel davranışsal özelliklerinin bütüncül bir analizini sunarak, kişisel gelişimin yanı sıra sosyal davranışların, iletişim tarzlarının ve toplumsal ilişki dinamiklerinin anlaşılmasında önemli bir çerçeve oluşturur (Wu, 2025).



Bireyin yaşamın doğal koşullarına geri dönüşünde gözlemlenen gerginlik veya rahatlık durumlarına ilişkin olarak, mizaç özelliklerinin belirleyici rolü oldukça dikkat çekicidir. Doğuştan gelen mizaç, bireyin çevresel uyaranlara tepkilerini ve olayların yorumlanma biçimini etkileyerek, kişinin sosyal davranışlarının ve duygusal tepkilerinin temel bir belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda, bireyler kendi temel mizacına yönelerek, güçlü ve zayıf yönlerini tanıma ve bu farklılıklar üzerinden dengeli ve sağlıklı kişilikler geliştirme imkânı bulurlar.

Dokuz Tip Mizaç Modeli, kişisel farklılıkları bütünsel bir yaklaşımla ele alması bakımından, hem bireyin psikolojik yapısına hem de toplumsal ilişkilerdeki davranışlarına ışık tutmaktadır. Bu model, bireylerin kendilerini tanımalarında ve yaşamın sosyal-duygusal dinamiklerine uyum sağlamalarında rehberlik eder nitelikte olup, bireylerin sadece operasyonel değil aynı zamanda duygusal ve bilişsel alanlarda da denge ve uyum arayışını destekler (Dyussenbayev, 2017; Wu, 2025). Sonuç olarak, mizaç kavramının bu kadar geniş ve etkili bir biçimde değerlendirilmesi, bireyin yaşam kalitesini artırmak, kişisel gelişim stratejileri oluşturmak ve toplumsal etkileşimlerde daha sağlıklı iletişim kurmasını sağlamak bakımından büyük önem taşımaktadır.

Dokuz Tip Mizaç Desenleri, bireyin doğuştan gelen potansiyel özelliklerini, dengelenmesi gereken içsel yapılarını, rahatlık ya da stres durumlarında ortaya koyduğu davranışsal değişiklikleri ve aynı zamanda kişinin doğal olarak sergilediği kişilik özellikleri ile yaşam boyunca edindiği sentetik kişilik özelliklerinin etkileşimini bütüncül bir biçimde açıklamaya yönelik bilimsel bir yaklaşımdır. Bu model, kişiliğin temelinde yatan yapısal bileşenleri sistematik olarak ortaya koyabilmek için, bireyin zeka, ilgi alanları, yetenekleri ve kişilik özellikleri gibi farklı alanlarda elde edilen verileri entegre eden metodolojiler sunar (Kiremitçi vd., 2022). DTMM; doğuştan belirlenen mizaç, kişinin yaşam deneyimleriyle şekillenen sentetik yapısı ve ekosistem unsurları arasındaki etkileşimin ölçülmesi ve yorumlanmasını, eğitimden meslek seçimine kadar geniş bir etki yelpazesine uyarlayabilen bütünsel bir model olarak ön plana çıkmaktadır.



Bu modelin en önemli avantajlarından biri, bireyin içsel potansiyelini anlamlandırırken, doğal kişilik özellikleri ile sonradan edinilen sosyal ve kültürel dinamiklerin nasıl etkileştiğini ortaya koymasındır. Özellikle DTMM'ye dayalı geçerli ölçüm araçları kullanılarak yapılan çalışmalar, bireylerin kendilerine özgü mizaç profillerinin, mesleki tutum ve yeterlik algıları gibi kritik eğitim ve kariyer belirleyici faktörlerle anlamlı ilişkiler kurduğunu göstermektedir (Kiremitçi et al., 2022). Bu sayede, kişiliğin okul başarısından kariyer seçimine kadar uzanan etkilerinin bilimsel verilere dayalı olarak değerlendirilmesi mümkün hale gelmekte ve bu durum, DTMM'nin akademik ve pratik alandaki uygulanabilirliğini desteklemektedir.

Ayrıca, model bireyin ekosistemindeki tüm alt unsurlarla olan bağlantılarını açıkça ortaya koyarak, kişilik gelişiminin sadece bireysel değil, toplumsal ve kültürel çevre faktörleriyle de etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, kişiliğin ve mizaç desenlerinin eğitim süreçlerine, kariyer planlamalarına ve hatta mesleki tatmin düzeylerine olan geniş etkisi bilimsel çalışmalarla desteklenmekte ve DTMM, bu kapsamda bireyin bütünsel bir portresinin çizilebilmesi için sistematik bir rehber niteliği taşımaktadır.

Dokuz Tip Mizaç Desenleri modeli; bireyin doğuştan gelen yapısal özellikleri ile yaşam boyunca kazanılan sentetik özellikleri bütünleştirerek, kişiliğin çeşitli sosyal, akademik ve mesleki rollerdeki etkilerini bilimsel temellere dayandıran kapsamlı ve tutarlı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu etkiler, kişilik teorisinde de vurgulandığı üzere (Costa ve McCrae, 1994) bireyin yaşam yolculuğunda belirleyici rol oynayan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kiremitçi et al., 2022).

Dokuz Tip Mizaç Modeli'ne göre her birey, temel mizacın özellikleri, stres altındaki mizaç, rahat durumdaki mizaç ve etkilendiği kanat mizaç tipi arasında salınan bir davranış repertuarıyla doğar. Mizaç tipleri, her tipe özgü bir sıfat ve tipi simgeleyen sayı yerine, o tipi oluşturan tüm sıfatlar ve özelliklerle birlikte değerlendirilmelidir (Bayram, ve Doğan, 2022). Dokuz Tip Mizaç Modeli, yardımcı kol etkisi, zorlayıcı yaşam tarzları ve konfor kavramlarının çok alanlı bir yaklaşım ve metodoloji (psikoloji, matematik, felsefe) ile açıklanabileceği görüşünü savunmaktadır.

Bireyin benzersizliğine ve özelliğine büyük değer veren bu bütünsel yaklaşım, modelin üstünlüğü olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım aynı zamanda kendi potansiyelini, yani kendi kedisi için herhangi bir yardım almadan geliştireceği becerileri, yetenekleri ve eğilimleri ve başkasından yardım alarak geliştireceği becerileri ve yatkınlıkları öngörme fırsatı yaratır. Bu öngörüyle olası riskler ortaya çıkmadan önce ortadan kaldırılabilir ve kişinin karakterine uygun bir yaklaşım benimsenebilir. Dokuz Tip Mizaç Modelini oluşturan bu mizaç tipleri şekilde gösterilmektedir.*

Aşağıda her bir mizaç tipi, akademik literatürdeki genel yaklaşımlardan esinlenilerek ve tanımlayıcı nitelikleri temel alınarak detaylı biçimde ele alınmıştır. Dokuz tip mizaç modeli henüz yaygın kabul görmüş psikolojik kuramların ötesinde, belirli kuramcılar veya model geliştiren araştırmacıların önerdiği yaklaşımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

1. MÜKEMMELİYET ARAYAN MIZAÇ TÜRÜ (NTTM1)

Bu mizaç tipinde bireyler, kusursuzluk ve hatasızlık arayışı içinde olurlar.

• Temel Özellikler:

- Yüksek standartlar belirleme
- Detaylara aşırı önem verme
- Eleştirilere karşı hassaslık
- Hem bireysel hem de çevresel düzeyde düzeltici çabalarda bulunma

• Potansiyel Avantajlar:

- Kaliteli sonuç üretme potansiyeli
- Organize ve planlı çalışma alışkanlıkları

• Olası Zorluklar:

- Mükemmeliyetçilik nedeniyle aşırı öz eleştiri
- Kararsızlık ve zaman zaman paralize edici detaycılık



*Kaynak: <https://egitimbulteni.com/haber/dokuz-tip-mizac-dtm-9-tipi-nedir-one-cikan-ozellikleri-nelerdir-74299>

2. DUYGULARI ALGILAYAN MİZAÇ TÜRÜ (NTTM2)

Bu tip, duyular aracılığıyla duygusal tepkileri algılama ve değerlendirme kapasitesiyle ön plana çıkar.



• Temel Özellikler:

- Kendileri ve çevrelerindeki kişilerde duygusal sinyalleri fark etme
- İnce ruhlu olma, empati yeteneğinin yüksek olması
- İletişimde duygusal ifadelerin belirleyici rol oynadığı farkındalığı

• Potansiyel Avantajlar:

- Sosyal ilişkilerde uyum sağlayabilme
- Empatik yaklaşım ve destekleyici iletişim

• Olası Zorluklar:

- Aşırı duygusallığın karar süreçlerini bulanıklaştırması
- Duygusal ortamların dalgalanmasına bağlı stres yaşama

3.HAYRANLIK UYANDIRAN ÖZ-İMAJ ARAYAN MİZAÇ TÜRÜ (NTTM3)

Bu tip, kendine dair imajı ve başkaları nezdindeki saygınlığı ön planda tutar.

• Temel Özellikler:

- Sosyal kabul ve tanınma ihtiyacının yüksek olması
- İmaj yönetimi ve görünüşe önem verme
- Kendini idealize eden veya idealize ettirme çabaları

• Potansiyel Avantajlar:

- Sosyal ortamlarda etkin iletişim ve sunum
- Motivasyon kaynaklarından biri olarak konsensüs arayışı

• Olası Zorluklar:

- Gerçek benlik ile imaj arasındaki uçurum
- Aşırı dışa dönük davranışların içsel huzursuzluğa yol açması



4. ANLAM ARAYAN DUYGUSAL MİZAÇ TÜRÜ (NTTM4)

Bu mizaç tipinde bireyler, yaşam deneyimlerinin ve ilişkilerinin derin anlamlarını sorgulama eğilimindedir.

• Temel Özellikler:

- Duygusal deneyim ve ilişkilere derin anlam yükleme
- Varoluşsal sorgulamalar ve içsel motivasyonlar
- İlişkilerde duygusal zenginlik arayışı

• Potansiyel Avantajlar:

- Anlamlı ve derin ilişkiler kurma yeteneği
- Yaratıcı ve sanat yönelimli düşünce yapısı

• Olası Zorluklar:

- Anlam arayışı bazen varoluşsal bunalımlara neden olabilir
- Duygusal dalgalanmaların karmaşık deneyimlerle birleşimi

5. ANLAM ARAYAN BİLGİ MİZAÇ TÜRÜ (NTTM5)

Bu tip, bilginin peşinde koşma, pürüzsüz ve sistematik açıklamalar arama eğilimine sahiptir; yaşamın gizemlerini kavramsallaştırma çabası öne çıkar.

• Temel Özellikler:

- Analitik ve eleştirel düşünme
- Bilgiye ve kavramsal derinliğe odaklanma
- Anlamsal yapıların keşfi

• Potansiyel Avantajlar:

- Sistematik ve metodik çalışma becerisi
- Soyut düşünme ve özgün fikirler üretme

• Olası Zorluklar:

- Çok katmanlı sorgulamaların bazen kararsızlığa yol açması
- Aşırı teorileşme ve pratik uygulamadan uzaklaşma riski



6. ENTELEKTÜEL SÜKÛNET ARAYAN MİZAÇ TÜRÜ (NTTM6)

Bu mizaç tipinde bireyler, zihinsel denge ve sükûnet arayışındadırlar.

• Temel Özellikler:

- Entellektüel ve düşünsel aktivitelerde sakinlik arayışı
- Bilgiye ve anlayışa maneviyatı entegre etme eğilimi
- İçsel huzur ve dengeyi koruma amacı



• Potansiyel Avantajlar:

- Uzun süreli odaklanma ve analitik düşünme becerisi
- Düşünsel ve entelektüel derinlik

• Olası Zorluklar:

- Aşırı entelektüellik, duygusal boyutların ihmaline yol açabilir
- Sosyal etkileşimlerde mesafe yaratma olasılığı

7.ZEVK ARAYAN MİZAÇ TÜRÜ (NTTM7)

Bu tipe mensup bireyler, eğlence, keyif ve haz unsurlarını yaşamlarının merkezi unsurları olarak görürler.

• TEMEL ÖZELLİKLER:

- Duyusal ve duygusal haz arayışı
- Eğlence, spontanlık ve yaşam coşkusuna önem verme
- Risk alma eğiliminin bazen ön plana çıkması

• POTANSİYEL AVANTAJLAR:

- Pozitif yaşam algısı ve esnek sosyal iletişim
- Yaratıcı ve yeniliklere açık oluş

• OLASI ZORLUKLAR:

- Anlık zevke odaklanma sonucu uzun vadeli hedeflerin ihmal edilmesi
- Aşırı hedonizm, dengeyi zedeleyebilir





8.MUTLAK GÜÇ ARAYAN MIZAÇ TÜRÜ (NTTM8)

Bu mizaç tipi, kontrol, otorite ve gücün merkezde olduğu bir yaşam anlayışını benimser.

• Temel Özellikler:

- Liderlik ve etki alanını genişletme arzusu
- Güç ilişkilerinde üstünlük sağlama çabası
- Kararlılık ve stratejiye dayalı hareket etme

• Potansiyel Avantajlar:

- Organizasyon ve yönetim becerilerinin yüksekliği
- Kriz anlarında hızlı karar alabilme

• Olası Zorluklar:

- Aşırı hırs ve kontrol arzusu, çatışmalar yaratabilir
- İş birliği ve fedakârlık konularında zorluklar yaşanması



9.DUYUSAL-HAREKETSEL (FİZİKSEL) KONFOR ARAYAN MIZAÇ TÜRÜ (NTTM9)

Bu tip, fiziksel duyular ve hareketle ilişkili rahatlık, güven ve estetik deneyimlere yönelim gösterir.

• Temel Özellikler:

- Fiziksel çevre, estetik ve duysal deneyimlere önem verme
- Hareket ve motor beceriler aracılığıyla kendini ifade etme
- Günlük yaşamda konfor ve rahatlık arayışı

• Potansiyel Avantajlar:

- Estetik duyarlılık ve yaratıcılığın desteği
- Fiziksel aktivitelerle enerji düzenlemesi

• Olası Zorluklar:

- Konfor arayışının yenilik ve değişime kapalı yaklaşımı
- Dış çevresel faktörlere bağımlı yaşam tarzı



Dokuz tip mizaç modeli, bireylerin içsel motivasyonları, değerleri ve yaşam biçimleri ile ilgili zengin bir ayrım sunmaktadır. Her bir mizaç tipi, hem bireyin güçlü yönleri hem de karşılaşılabileceği potansiyel zorluklar açısından incelenmeli; bu perspektif, bireysel gelişim, mesleki yönelim ve sosyal ilişkilerin optimizasyonunda önemli ipuçları verebilir.

Bu modelin akademik tartışmalara katkısı, kişisel farklılıkların tanınması ve bireysel potansiyelin en iyi şekilde aktive edilmesi açısından değerlendirilmelidir. Yöntemin ve kavramsallaştırmanın geçerliliği, ileri ampirik araştırmalara ve modelin farklı kültürel bağlamlarda testine bağlı olarak gelecekte daha net ortaya konulabilir.

9 TİP MİZAÇ MODELİ

KAYNAKLAR

- Bayram, G., & Doğan, A. (2022). Examination of Village School with Multigrade Class Students according to Nine Types of Temperament Models. *International Journal on New Trends in Education & their Implications (IJONTE)*, 13(1). 1-16.
- Dyussenbayev, A. (2017). Temperament, character and behavior in the structure of personality. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 4(2). <https://doi.org/10.14738/assrj.17.2600>
- Fox, N. (2004). Temperament and early experience form social behavior. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1038(1), 171-178. <https://doi.org/10.1196/annals.1315.025>
- Kiremitçi, O., Yıldız, L., Boz, B., Engür, M., & Vurgun, H. (2022). Öğretmen adaylarının mesleki tutum ve yeterlik algılarının, mizaç tiplerine göre değerlendirilmesi: beden eğitimi ve spor öğretmenliği pedagojik formasyon sertifika programı üzerine bir araştırma. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 51(1), 367-390. <https://doi.org/10.14812/cuefd.985514>
- Soyer, M., Keskinoglu, M., & İme, Y. (2021). Kişilik özelliklerinin karar verme stilleri ve yaratıcı düşünmeyi yordama düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1828-1863. <https://doi.org/10.17679/inuefd.938650>
- Turan, H. (2020). Enneagram kişilik tipleri ve akademik başarı (kocaeli – izmit ilçesi 7. Ve. Sınıf örneği). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(39), 149-158. <https://doi.org/10.35343/kosbed.526020>
- Wu, Y. (2025). Summary of the effects of approach and inhibitory temperament on individual social behaviors. *Humanities and Communication*, 1(11). <https://doi.org/10.61173/zrn8pn37>

KMŞ. 2026

AVUCUMDA ELMA

Mehmet Akif AY

1

Sarı bir ölümü hatırla; güneş bile saklanırken bir yerlere
Git; şuralarda bir yağmuru çağır
İri bir istasyon, uzun bir sancının anma töreni
Canı sıkılan bir limon, şebeke sularına akan bir limon
Perdesiz bir ev kadar yalnızlık veriyor suratlarımıza
Bir soru bağlamışlar kuyruğuma, hayatta bir kekemelik
Çılgın bir örümceğin ördüğü yorganları örtüyorum arsalara
Arsalar hep iç titretici, arsalar hep soğuk, arsaların köküne kibrit suyu
Bir de dönülmez bir yoldur şu yirmi birinci yüzyıl uykusu
Git; uzun bir sancının anma törenini getir
Bilmem ki şarap lekeleri neyi çağırıştırır
Bir yere yetişmek; diğer tümlere geç kalmak değil midir?
Aynı zamanda bir kuş uçar; göklerin boya çatlaklarında uyur sessizlik
Üstümde sırça bir gecelik, biraz düşsem; kırılıp kırılıp tenime batar
Suyun parçalanmasını seyreden bir korsan
Gemisine veda etmeye hazırlanır bir zaman sonra
Uykusuzluk, bir meyhanenin kirli duvarlarında tüter
Gece, ekmeğini ayın güzelliğinden çıkarır
İnsan biraz gerçek, fazlaca yanılgıdır





II

Uzun bir sancının anma töreninden önceydi
Göğsümde ve gökyüzünde hatmi çiçekleri vardı
Bir çölü doğurdum ve de kızgın kumları
Farkına varmanın lokmaları düşerken kursağıma
Dikenler ve ısırgan otlarıyla öcünü almıştı dünya
Bir matador, bir boğa, ölümün o heybetli dansı
Yılgin dağların siyah karları, deli bir zamanın adı Bukefalo
İşte Alexander, kızıl bir dua düşüyor dudaklarıma
İspanyol bir grip, ne de anarşist duruyor Endülüs'te El-Hamra
Sonra çıniltısız bir salona giriş, sürahilerde, bardaklarda bir süre
bekleyiş
Uzun bir koridorun iç çekışı, sonra bir atın elma yiyışı
O kalabalık çarşılar ve yine o çarşıların çıniltısız, insansız günleri
Sonra tanrıya bir sesleniş, avucumda elmalarla
Avucumda elmalarla.



III

Je ne sais pas, yani öylece hiçliğe bir gülüş
Düdük makarna, çavdar ekmeği, allı bir vapur döküldü soframın beyazlarına
Bir yokuşu yadırgar gibi baktım avuçlarıma
Sonra arkamdan bir sesleniş, yuvarlandım bir denizin
Batık gemilerle konuştuğu yaşlı sularına
Bir ara düşündüm; bunca hızlı yürüyüp neden geç kalıyorum

Semt pazarlarına,
gece uykularına,
herkesin bir iğreti
bıraktığı kuytuluklara
Gelgelelim bu semtin
suskun kasımpatıları
Je ne sais pas, yani
öylece hiçliğe bir
susuş



Şu satılan nedir? -kargışlar- ve alınan, dökmek için çöp bidonlarını
Kapı önlerine, biraz senden kalsın ve bir çocuk yazı
Bir yediveren gül, verandalar, sonra sarı bir yazgıya düşüş
Şehrin sırtında bir dönme dolap, kış kalıntıları, yalın bir durak
Bir sezişle baktığım surat, gözlerinin altında, perili korku öyküleri
Alnında antik bir şehrin harabeleri, dudaklarında rakı sesleri
Eski bir duvarda duran, eski bir fotoğraf gibi
Je ne sais pas, yani uzun bir sancının anma töreni

T Ü N E L

Bir tünelin içindeydiler. Onun içinden geçiyorlardı. İçinden geçtikleri karanlık tünelin ucunda, bekledikleri şeyi bulmazlarsa yaşayacakları hayal kırıklığı, düşüncesine dahi katlanamadıkları bir yükü. Bu karanlık yolda aç ve susuz yürümek, onun sonunu düşünmekten daha kolaydı. Ya da kimsenin konu üzerine hiçbir söz söylemediğine bakılırsa bu, öyle olmalıydı. Belki de hepsinin aklı o korkunç ihtimalin dehşetiyle sarsılmış olduğundan kimse konuşmuyordu. Halbuki soru birdi ve bakiydi: Bu tünelin bir sonu olmayabilir miydi?

Şu an tünelde bir ışık açılsa, yürüyenler birden görünür hale gelse, gruba, topluluğa, kalabalığa ya da adı her neyse, bu insanların tümüne birden yukarıdan bakılırsa; onları bir bütün halinde görse biri, uzun zamandır dikkatle hazırlanmış bir yürüyüş gösterisini izlediğini düşünebilirdi. Aynı anda atılan adımlar, toplamda aynı sayıya denk gelmese de aradaki uyumu açıkça gösteriyordu.

Bir baba ve onun küçük kızı, aynı anda sağ ayaklarını atıyor; babası sol bacağına, sağ bacağına ve yeniden sol bacağına attığında kızının ilk adımındaki sol atışına denk geliyordu. Bu nedenle baba, kıvrıla kıvrıla giden bir yılan gibi ince uzun biçim almış bu insan zincirinin bir ucunda, önlere yakinken, kızı, arkalarda atıyordu küçük adımlarını.

Karanlık içerisinde, yaşları dışında birbirlerinden hiçbir farkları yokmuşçasına benzer duran bu insan birliğinin tek bir amacı vardı: tünelin sonuna gelmek. Birbirlerini ve çevrelerini görmeden, sezgileri ile hareket eden bu toplulukta, her şey birbirine sıkıca bağlanmış ve tek ortak amaca doğru yönlenmişti.



B

ekledikleri son, elbette, ışık demekti. Ama günün hangi saatinde olduklarını hatırlayan ya da takip eden biri yoktu. Gecenin kör vaktinde dışarı çıkacak olsalar, dışarıda olduklarını fark ederler miydi? Kimse böyle yersiz sorularla oyalanmıyordu. Hepsi mutlu çıkışın varlığını seziyor, yine de her adımda yayılan sinsi bir ürpertiyle usul usul tükeniyordu.

Peki ya çıktığımız yer bir uçurum olursa? Diye geçiren olmuştu aklından. Ya vahşi hayvanlarla dolu bir ormanda, bir çukurun dibinde bulursak kendimizi?

Düşüncesiyle sessizce atılmıştı kaygıya bir başkası. Suyun ve yiyeceğin olmadığı kurak bir yere açılırsa bu tünel? Herkes, dile getirmediği bir sorunun pençesindeydi. Ama kimse Ya hiç açılmazsa? Demiyordu.

Umutla, ellerinde umuttan başka bir şey olmadan, gözlerinin görmediği bu karanlıkta, suskun, dile getirilmemiş düşüncelerle, aynı yöne yürüyorlardı.

Ellerinde ateş yakacak bir şey yoktu. Onları soğuktan ve karanlıktan koruyacak bir şey yoktu. Ellerinde umuttan ve yürüme kabiliyetlerinden başka bir şey yoktu. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, belki de tam da tüm bu olumsuzluklar nedeniyle, hiçbiri durmayı düşünmüyordu. Sessiz, kararlı ve uyumlu bir şekilde yolculuklarına devam ederlerken, ilerlemeden başka hiçbir şey üretmiyorlardı.

Küçük kız en arkada kalsa da korkup ağlamıyor, öndekiler arkadakilerin kendilerini takip edip etmediğini kontrol etmeksizin ilerleyişe devam edebiliyordu.

Sonunda bekledikleri ışığı gördüklerinde gözlerine inanamadılar.

Işığın gözlerine ani teması, topluluğun fark etmediği küçük bir duruşa neden olmuştu. Bir kalp atışından daha kısa bir zaman boyunca dona kalmışlar, ancak bunu anlamadan, hiç durmamışçasına yürümeye devam etmişlerdi.

En öndekiler ışığın büyüdüğünü gördükçe başkalaşıyor ve ezelden beri sürdürdükleri yürüyüşü bozma cesareti gösterebiliyorlardı. Işığa temas edenlerin yüzlerinde daha önce hiçbirinin bilmediği, yabancı bir gülümseme, kulaklarında iyi bildikleri bir ritmin silik yankısı peydah oluyordu.

Düzeni bozulan yürüyüş yine de asıl hedefinden kopmuyor, tüm grup bilinmez zamandır gittikleri yöne ilerleyişine devam ediyordu. Baştakiler ışığa yaklaştıkça görme yetilerini kaybettiler. Ancak ışık hayallerini öylesine doldurmuştu ki bunu fark etmediler bile. Bir süre sonra o ışık derilerini yakmaya ve onları iki ayakları üzerinde pişirmeye başladığında dahi hiçbir şey anlamadılar.

Arkadan gelenler de onlarla aynı kaderi paylaşıyordu. Ama artık öncelik sonralık bozulmuş, zaman çizgiselliğini yitirmişti. Şimdi bildikleri tek fark, ışığa temas edenlerle etmeyenler arasındaydı.

Yüz yıllık ihtiyarlardan yürümeyi bu yolda öğrenenlere, herkes, o karanlık tünel boyunca birbirlerinden ayırt edilemez haldeydi. Oysa şimdi, parıldayan bu ışık altında her biri kendi bireyselliğini kutlayabiliyor, kalabalıktan ayrı varlıklarını hissedebiliyorlardı.

Kulaklarında aniden beliren ritme uygun adımlarla, artık yürüyüşten çok dansı andıran halleriyle ışığın içine giriyorlar ve o ışıkla kül olup yeni bir oluşa ulaşıyorlardı.

Var oldukları süre boyunca bir bütünün parçası olarak, bir arada, iç içe yürüdükleri karanlık tünelden, yok oluşları sayesinde -tek başlarına- çıkıyorlardı.

Doç. Dr. Sabahattin Cömertpay

Mazlum Coğrafyanın Umutları



Bakma öyle masum masum, çocuk
Bu dünya, hayallerin kadar temiz değil.
Belki senin halin hatırın için, çocuk,
Diğer kardeşlerinle bir rüya kurulur.

Gökyüzünden bombalar yerine, çocuk,
Şekil şekil bulutlar, büyük küçük kuşlar,
Her çeşidinden ağaçlar... Daha sen ne istersen...

Çocuk, öyle hayaller kur ki,
Başı olsun, sonu olmasın.
Bütün mazlum coğrafyalara ümit olsun.

Çocuk, kalk ve öyle bir bağır ki,
Sesin, cümle âlemde yankı bulsun.
Sesini duyan her çocuk, bu seste ritim tutsun.

Çocuk, Ahlas senin yanında,
Ellerimizde yontulmuş kamışla.
Bir resim çiziyoruz ki defterimiz,
En güzel çiçeklerin yapraklarında

Muhammet Şaban Çiftçi
Tarih: 30 Nisan 2026



POLARIS LAR İS

Her yüzüme değen yağmur tanesinde ben hafiflerdim,
Oysa mazinin arasından çehreni izlerdim.
Sen ki gökyüzünün yeryüzüne yansımaya
birebir muktedirsin,
Ve ben seni öylesine sonsuzluğa gizlerdim.

Gülüşündeki neşe sessizliğe gebe,
Geceyi aydınlatan ismindeki ilk hece.
Sahil kenarı, deniz yosunları arasından geçen
Soğuk ve ıssız bir kent kasabası sadece.

Bir demir yağını ardından geçen soluk bir renk,
Gönlün derin bir Yusuf kuyusuna denk.
Belki yelkovan erken, belki de akrep geç,
Gözyaşın suskun çiçekleri sulasın bir tek.

Artık hüznün şehri diyarına uğramasın,
Kalem keliminden ötesini yazmasın.
Hatıralar bir mazinin öteki yüzünde,
Gökyüzümün geçmişine sonsuza dek saklansın

**Kağan
Erzurumlu**

TARİHİN VE MODERNİZASYONUN KARŞI LAZIM BULUŞTUĞU ŞEHİR

ÖMER FARUK ŞEN

Lizbon, Avrupa'nın en batı noktasında yer alan büyüleyici bir şehir. Türkiye'den Lizbon'a gitmek için yaklaşık 4-5 saatlik bir uçuş gerekiyor. İstanbul Havalimanı ve Ankara Esenboğa Havalimanı'ndan direkt uçuş seçenekleri mevcut. Lizbon'a iniş yaparken dikkatimi çeken ilk şey, şehrin ne kadar yeşil olduğuydu. Neredeyse her yer ağaçlarla kaplıydı. Atlantik Okyanusu'nun hemen kıyısındaki bu şehre indikten sonra, şehir merkezine ulaşmak için çeşitli seçenekler bulunuyor: taksi, otobüs ve metro. En hızlı seçenek 15-20 Euro tutan taksi yolculuğu, en konforlusu 6-7 Euro'ya mal olan online taksi hizmeti, en ekonomik olanı ise toplu taşıma. Ben metroyu tercih ettim. Lizbon metrosu oldukça basit bir sisteme sahip. Havalimanından kırmızı hatla şehir merkezine ulaşmak mümkün



L
i
Z
B
O
N



Praça do Comércio



Metrodan indikten sonra ilk durağım, eski zamanlarda hem kraliyet hem de ticaret meydanı olarak kullanılan Praça do Comércio oldu. Burada Portekiz mimarisinin tipik örneklerini görmek mümkün. 1755'teki depremden sonra yeniden inşa edilen bu meydan, şehrin en önemli noktalarından biri. Meydanın ortasında I. José heykeli bulunuyor.



Meydan, Arco da Rua Augusta kapısıyla şehre bağlanıyor. Rua Augusta Caddesi'nden alabileceğiniz Pastel de Nata tatlısıyla bu meydanda Portekiz'in ruhunu hissedebilirsiniz. Biraz yürüdüğünüzde, oldukça temiz olan Tagus Nehri'nin kıyısına ulaşıyorsunuz. Burada banklara oturup nehrin karşı yakasını ve kalkan feribotları izlemek oldukça keyifli.

2. Rua Augusta Caddesi

İkinci durağım, şehrin en ünlü ve kalabalık caddesi olan Rua Augusta Caddesi. Bu cadde üzerinde birçok hediyelik eşya dükkanı, restoran ve Portekiz'in ünlü porto şarabını satan dükkanlar bulunuyor.



Cadde boyunca sokak müzisyenleri, ressamalar ve dansçılar performans sergiliyor. Özellikle akşam saatlerinde çok daha canlı bir atmosfere bürünüyor. Burada yürürken Portekiz'in kendine özgü havasını hissedebilirsiniz, ancak hırsızlara ve uyuşturucu satıcılarına karşı dikkatli olmakta fayda var.



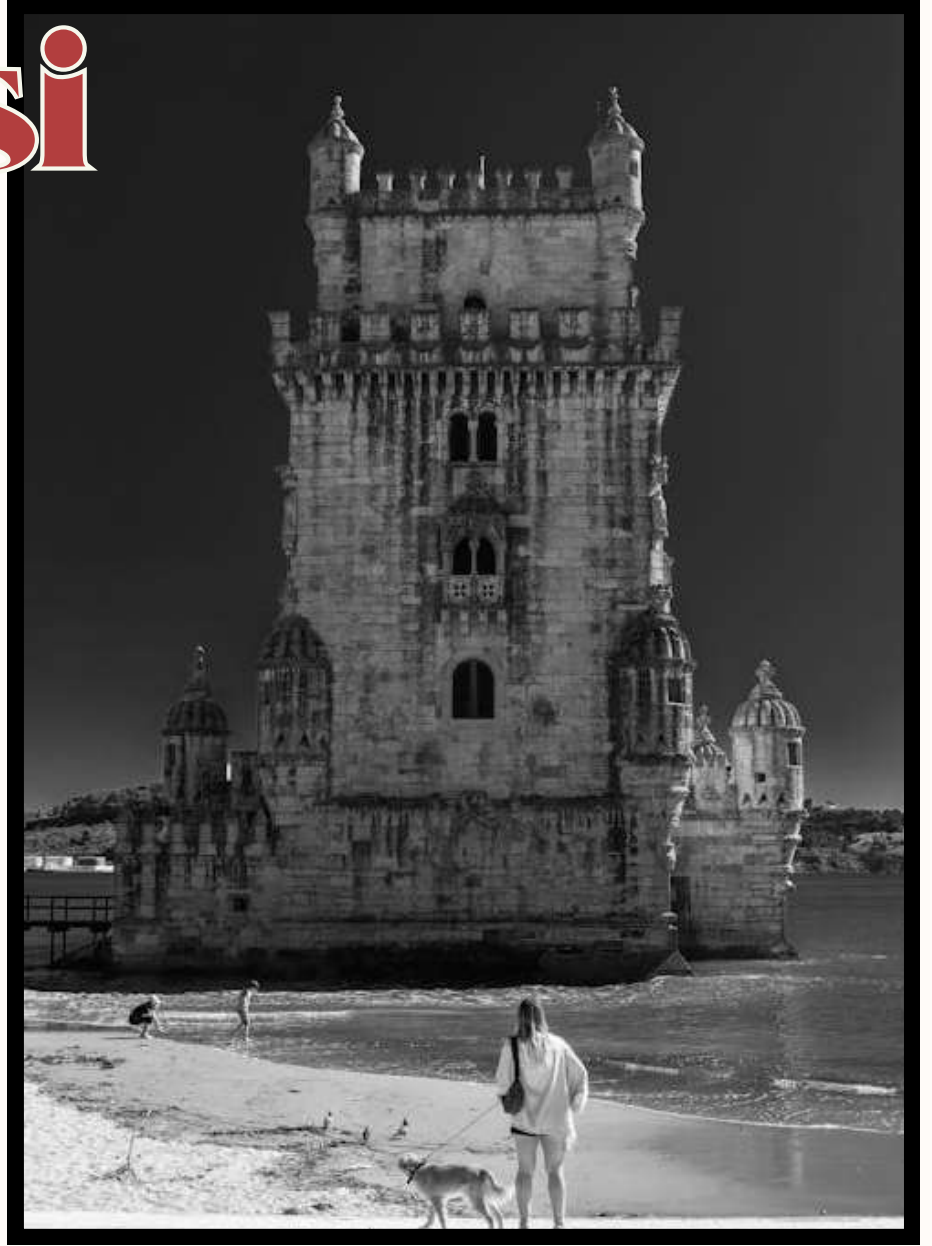
3. Santa Justa Asansörü

Neo-Gotik tarzdaki bu yapıyı şehrin birçok noktasından görmek mümkün. Önünde genellikle uzun kuyruklar ve şarkı söyleyen sokak sanatçıları oluyor. Asansöre ücretsiz çıkmanın bir yolu var: arka taraftan, manastır yolundan yürüyerek orta katına ulaşabilirsiniz. Orta kat bile oldukça yüksek ve şehrin muhteşem manzarasını sunuyor. Buradan şehrin karşı yakasını, kaleyi ve Portekiz'in renkli evlerini izleyebilirsiniz.



4. Belém Kulesi

Portekiz'in denizcilik geçmişini yansıtan en önemli eserlerden biri olan Belém Kulesi, Cais do Sodré terminalinden bineceğiniz bir trenle 15 dakikada ulaşabileceğiniz bir mesafede. Tagus Nehri'nin hemen kıyısında, hatta bir kısmı nehrin içinde kalacak şekilde inşa edilmiş. Eski zamanlarda Portekiz'i korsanlardan korumak amacıyla gözlem kulesi olarak kullanılıyordu.



Günümüzde turistik bir yapı olarak dünyanın dört bir yanından ziyaretçi çekiyor ve UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alıyor. Portekiz'in en karakteristik yapılarından biri olan bu kuleyi temsil eden birçok magnet ve hediyelik eşya bulabilirsiniz.



5. Aziz Dominik

Kilisesi

(IGREJA DE S O DOMINGOS)

Tarihi 13. Yüzyıla dayanan bu kiliseye, Rua Augusta Caddesi'nin diğ r ucundan ulaşmak mümkün. İğ ri girer girmez sizi farklı bir koku karşılıyor.

Çeşitli afetlere maruz kalan bu kilise defalarca yeniden inşa edilmiş ve kendine özgü bir mimari tarz ortaya çıkmış. Sütunlarında hala geğmişin ve yangınların izlerini görebilirsiniz. Hala aktif olarak kullanılan bu kilisede ibadetlere denk gelebilirsiniz. Giriş  cretsiz, ancak dilerse iz bağış yapabilirsiniz.





6.

Jerónimos Manastırı

Belém Kulesi gibi Belém'de yer alan bu manastır, Portekiz'in altın çağlarını hatırlatıyor. Kuleyi ziyaret edip biraz etrafta yürüdükten sonra buraya ulaşabilirsiniz. Gelmeden önce Pasteis de Belém'de Portekiz'in ünlü Pastel de Nata tatlısını denemenizi öneririm.

Manastırın üzerindeki ince işlemler ve deniz figürleri dikkat çekici. Ayrıca ünlü kaşif Vasco da Gama'nın mezarı da burada bulunuyor. Pazar günleri sıra beklemeyi göze alırsanız, manastırı ücretsiz ziyaret edebilirsiniz.

7. Parque das Nações

Yüzyılın sonlarında Dünya Fuarı'nın düzenlenmesiyle inşa edilen bu bölge, şehir merkezinden oldukça farklı ve modern bir atmosfere sahip. Oriente ve Moscavide duraklarından inip yürüyerek buraya ulaşabilirsiniz. Vasco da Gama Kulesi, bölgenin en dikkat çekici yapılarından biri. 140 metre yüksekliğindeki bu kule, Lizbon'un modern mimarisini yansıtıyor. En üst katındaki restorandan Tagus Nehri'nin ve şehrin silüetini izleyebilirsiniz. Ben hemen bitişiğindeki parkta yürümeyi ve Avrupa'nın en uzun köprüsü olan Vasco da Gama Köprüsü'nü izlemeyi tercih ettim. Sahil şeridi boyunca yürüdüğünüzde teleferikleri göreceksiniz.

Teleferikle Lizbon'un üzerinde gezmek unutulmaz bir deneyim. Ayrıca bu bölgede Portekiz ve dünya mutfağından lezzetler sunan birçok restoran bulunuyor. Bu restoranlardan birinde Bacalhau (tuzlu morina) yemenizi şiddetle tavsiye ederim.

Yemekten sonraki durağım, Avrupa'nın en büyük ikinci akvaryumu olan Oceanário oldu. İçeri girdiğinizde kendinizi adeta uzayda gibi hissediyorsunuz. Köpekbalıkları, vatozlar ve rengarenk balıklar size benzersiz bir deneyim sunuyor.



SON NOTLAR

Lizbon tıpkı Kahramanmaraş gibi bolca yokuş içeren bir şehir bu sebepten dolayı bu şehri ağır ağır gezmek gerekli. Her köşesinde bir tarih ve mavi azulejoslar barındıran bu şehir kesinlikle zaman isteyen bir şehir. Her köşesinde farklı zamanlara ait izler bulmak mümkün ve bu izlerin peşinde koşmak çok zevkli. Lizbonu gezip Fado dinlemenizi, Nata yemenizi, akşamları Bairro Alto'da gezinmenizi ve bazen hiçbir şey yapmadan şehrin tadını çıkarmanızı şiddetle tavsiye ederim.

30/04/2026

YAŞAMAK

Ha ne diyorduk azizim
Yaşamak ölümün içinde yaşamak
Münzevi bir limanda bekleyip durmak
Bir gün bir orman bir gün bozkır olmak
Yavaş yavaş sonsuzluğa susamak
Yaşam dedikleri bir ömür aramak
Ararken kaybolmak kayboldukça aramak
Güvercin misali hürriyetle tutuşmak
Yaşamak
Tek mesele yalnızca yaşamak

ELİF
SILA
SEMERCİ

Gülcan Yıldız

KMŞ. 2026

Kalemın Külleri

Şair deniliyor artık derinden vurulana,
Sustuğunda içi konuşan yaralı ruhlara.
Kelime kelime kanayan dizeler yazarken,
Yüreğindeki sızıyla geceleri saranlara.
Kimse bilmez içindeki sessiz çığlıkları,
Harflere gizlenmiş yitik anılarını.
Ne vakit kalemi eline alsa,
Kendi külleriyle yazar yangınlarını.
Gözleriyle değil de dizeleriyle ağlar,
Sözcükler sarar en derin yaralar.
Her dize bir izdir, zaman silse de,
Kalem unutmaz, izler hep yanar.



“TÜRKÇE EĞİTİMİNİN PARADOKSU:

OKUDUĞUNU

ANILANLARI

SORUNU”

Hatice Nur KOYUNCU

● Türkçe eğitimi, ülkemizde yıllardır tartışılan bir konu olmasına rağmen, hala köklü bir çözüm bulunmuş değil. Öğrenciler, her yıl çeşitli öğretim metotları ve ders içerikleri ile okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye çalışırken, bir türlü okuduklarını tam olarak anlamada zorluk yaşamaktan kurtulamıyorlar. Bu durum, sadece öğrencilerin bireysel çabalarına yansımakla kalmıyor, eğitim sisteminin temellerine de bir sorgulama getiriyor. Özellikle Türkçe derslerinde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri olan “okuduğunu anlamama” durumu, eğitimde bir paradoks oluşturuyor: Öğrencilere dil becerilerini kazandırmayı hedefleyen bir sistem, neden bu kadar çok öğrencinin anlamada güçlük çekmesine neden oluyor? Anadili Türkçe olan ve resmi dili Türkçe olan bir ülkede bu öğrenciler neyi yanlış yapıyor?

Lakin sorunlara tek taraftan bakmamak lazım gelir. Dolayısıyla, okuma-anlama sorununun yalnızca bireysel bir eksiklik değil, aynı zamanda eğitim sisteminin işleyişinde de daha derin ve yapısal sorunların olduğunu gösteren bir işaret olduğu aşikar. Dil bilgisi, sözcük dağarcığı ve metin çözümleme tekniklerinin öğretildiği bir eğitim sürecinde, öğrenciler neden okuduklarını doğru anlamakta zorlanıyor?



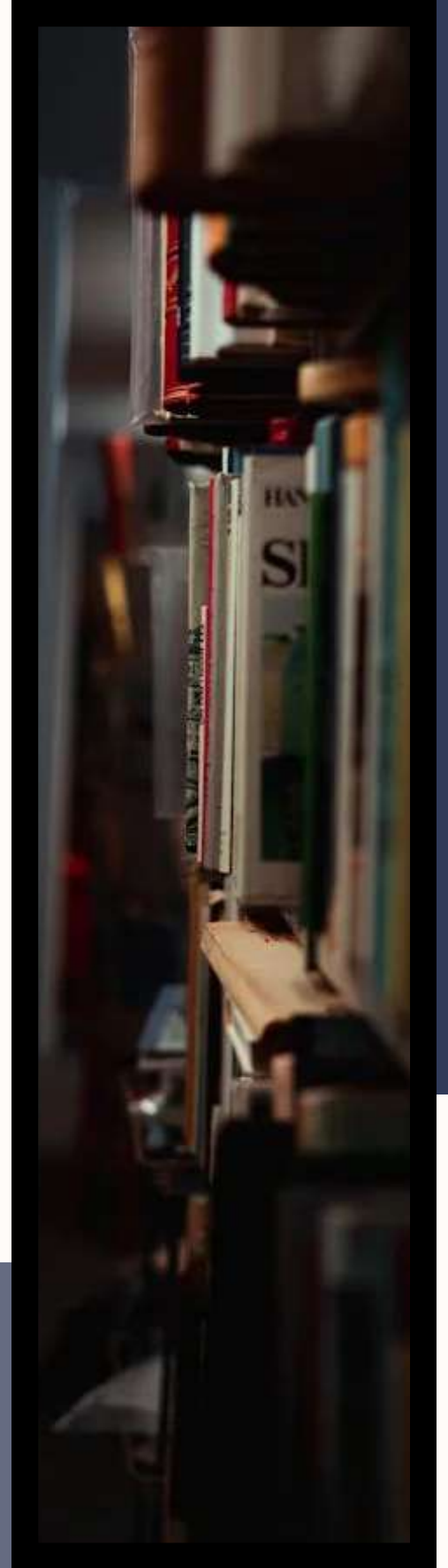
● Bu soruya, alanında yetkin tecrübeli eğitimciler ve öğrenci psikolojisine hakim hocalarımızla yaptığımız röportajlarda, hem bireysel hem de toplumsal açıdan çözüm önerileri aradık. Türkçe eğitimindeki bu paradoksu çözmeden, daha etkili bir okuma ve anlama becerisi geliştirmek oldukça zor görünüyor.

● Röportajlarımızda eğitim sistemini göz önünde bulundurarak ve öğrencileri en temelden alarak anaokul düzeyindeki öğrenciler için başta bir çocuk gelişimci ile ardından ilkokul düzeyindeki öğrenciler için sınıf öğretmeni ile ortaokul ve diğer tüm kademelerdeki öğrencilerimizin kafasının içini anlayabilmek için bir PDR eğitimcisi ile iletişime geçtik.

Eğitimde, sadece sistematik kurumların ve bilindik okul düzeylerinin olmadığını bilerek eğitimin her yaşta geçerli olduğunu ve çocuklara mahsus bir lütuf olmadığını bildiğimizden, halkımızın eğitim gördüğü ve ilçemizin çokça rağbet gören Halk Eğitim Merkezi'nden meslektaşımız olan bir Türkçe eğitimcisine danıştık.

● Görüşmelerimiz, başvurduğumuz kurumlar olan; Anaokul, ilkokul, lise ve halk eğitim merkezi müdürlerinden rıza alınarak yapılmıştır. Röportaj yaptığımız eğitimcilerimizin ad, soyad, çalıştıkları kurum adı gibi hususi bilgileri bizde saklı olup sadece eğitime katkı sunmak adına bu raporu yazmak üzere bir araya gelmiş bulunmaktayız.

● Eğitimcilerimize yönelttiğimiz sorular, grubumuz tarafından hazırlanmış ve hiçbir kötü niyet içermemektedir.



GÖZÜNDEN:

Araştırmacı: Çocuklar okuduğunu anlamlandırmadan önce ebeveynlerinden ve çevresinden duyduklarını anlamlandırır. Önce sesleri öğrenir, sonra sesleri karşılayan harfleri öğrenir. Dolayısıyla ilk sorum olarak:

1) Temeli yani konuşma becerileri ortalamanın altında olan, dilsel ve anlamsal becerileri eksik olan bir ilkokul çocuğu okuduğunu anlamlandırabilir mi?

Buna sembolik bir öğretim diyebilir miyiz o zaman?

Eğitimci: Evet, anlamlandırır. Ortalamanın altında da olsa anaokul döneminde öğrendiği soyut kavramlar 7 yaşından itibaren başlar ve bir şeyleri hayallemesi, zihninde şekillendirmesi, biçimlendirmesi günümüz çağındaki uyarılara telefona, televizyona, bilgisayarlara fazla maruz kaldığından kuvvetle istem dışı karakterize ederek öğrenir. Buradan hareketle zihninde betimleme aracılığıyla yer eder.

Eğitimci: Tabi ki evet. O çocuğun zihninde artık bir şeylerin karşılığı vardır.

Örneğin: Keçi boynuzlu bir hayvan, koyunu beyaz tüylü bir hayvan, olarak tanımlayabilir. İkisinin de "mee" sesini çıkarttığını ancak aralarında bir fark olduğunu bilir. Böylelikle ilkokul çağındaki çocuk hayal gücü ve zihnindeki sembolik karşılıklarla okuduğunu temel düzeyde anlamlandırabilir.



2) Okuma yazmayı öğrenen her çocuktan okuduğunu anlamasını bekleyebilir miyiz?

Eğitimci: Hayır. O maalesef her çocukta olmuyor. "Basara yöntemi" dediğimiz ezberci eğitim ve "elakin yöntemi" dediğimiz yöntemler kullanıldığında çocuğu bu yetkinlikten mahrum bırakıyor. Elakin yönteminden daha çok basara yöntemi zarar veriyor. Çünkü basara yöntemi çocuğa sadece ezber veriyor, düşünme sorgulama, eleştirel yaklaşma... Bunların hiçbirini sağlamıyor ve çocuk okuduğunu zihninde tahlil etmeden ezbere okuyor ve böylelikle okuduğunu anlamıyor. Yanlış atılan bu temel de bütün bir eğitim-öğretim hayatını etkiliyor.



Basara ve **elakin**
yöntemini **kısaca**
tanımlar mısınız?

Eğitimci: Okuma yazma öğrenmek için ortaya çıkarılan bir yöntemdir. Günden güne değişiyor öğrenci alışmıyor kafa karışıklığı yaşıyor.

Örneğin: Basara yönteminin içerisinde yer alan BA yöntemi okuma temelli bir yöntemdir ve yazma eylemini sonraya bırakır. Amaç okuma olduğu için sadece okuyan çocuk yazmakta geri planda kalıyor.

Elakin yöntemi ise: İlk harf grubumuz olan ELAKİN seslerinde e ve l seslerini öğrettikten sonra bunları birleştirerek anlamlı heceler oluşturuyoruz. (el, le, elle). Öğrendiğimiz her yeni sesle anlamlı heceler ve sözcükler oluşturmaya devam ediyoruz. (la, al, Ela, Lale)

Bu yöntemde e ve l'yi öğrenen çocuk, fonetik olarak öğrendiği bu sesleri birleştirip el olarak okumakta zorlanıyor ve daha sonra okusa bile onun hayattaki karşılığı ile eşleştirmesi zaman alıyor. Hayatta e ya da l'nin bir karşılığı yok onlar için bu yaşlarda, o yüzden akılda kalması da vakit alıyor.



4)Çocuğu eğitirken ailelerin ve siz çocuk gelişimcilerin yaptığı hataları sayar mısınız? Bu anlamda bir öz eleştiri yapınız.

Eğitimci: Ezbere yöntem... sürekli gelişen bu çağda biz çocuk gelişimcilerin uyguladığı yöntemler (buna bende dahil) çok eskide kalan yöntemler. Geleneksel yöntemlerin evet faydası vardır ancak zararı da hayli fazla. Çok yetersiz kalıyoruz. Çünkü bu çağ çocukları daha fazlasını bekliyor bizden çünkü bu çocuklar öğrenmeye aç. Çocuk gelişimciler de yeteri kadar kendini geliştirmiyor, e aileler de evde çocuğu başından atmak için bilhassa çocuğun susması için eline telefon, tablet gibi teknolojik alet verince durumun vehameti kaçınılmaz oluyor.

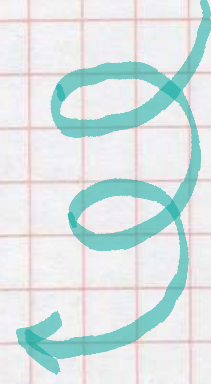
3)Okuduğunu anlayamayan bir çocuk sizce neyi eksik yapıyordur? Sistemin ve öğreticinin dışında öğrencinin rol ve hatası nedir?

Eğitimci: Temeli sağlam değildir. Anaokulunda yeterince kendini geliştirememiştir. Fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, kalemi tam tutmayı öğrenememesi bile bir sebeptir aslında. Ve bu farkındalıklar oluşmadığı için kayıp büyüktür. Ebeveynlerinden de gerekli girdiyi ve uyarıyı almıyordur, en önemlisi bu. Anaokulda "e-a" sesleri ile tanışmaması da bu sesleri yeteri kadar pekiştirememesi de korkunç bir sebeptir diyebilirim.

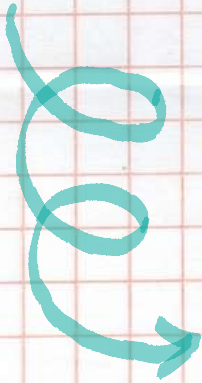
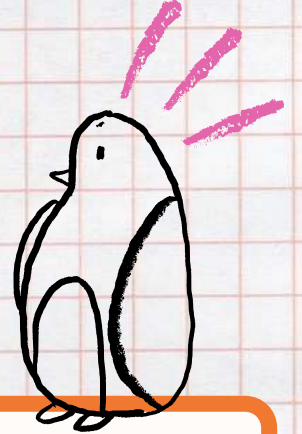
5)Uzman okul öncesi disleksi müdahale programı uygulayıcı sertifikasına sahip bir öğretmen olarak çocuğun sizi ve metinleri anlamasına yardımcı olmak için hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz?



Eğitimci: Disleksi müdahale eğitiminde, uzun süreli ve kısa süreli belleği artıracak görsel, işitsel ve algısal testler yapıyorum. Oyunsallaştırma yöntemi özellikle en çok kullandığım ve işe yarayan yöntem. Her şeyin başı oyun çünkü çocuklar hayata oyun ile atılıyorlar. İyi oyun oynamamış, verimli oyun oynamamış, vaktini sokakta geçirmeyen çocuklar yeteri kadar dürtüsel davranışlarını geliştiremiyor.



Sokak demişken, çocuğun dilsel ve sosyal gelişimi içinde sokağın mühim olduğunu biliyoruz ancak sokak her zaman iyi bir örnek midir? Sokakta kötü bir örnekle karşılaşp onu da örnek alabilir.



Eğitimci: Bu her zaman böyledir. Okulda da kötü bir örnekle karşılaşabilir. Hatta daha da elim ve vahim olanı belki ailesi hatta öğretmeni onun için kötü bir örnektir. Sigara içiyor ve dahi o çocuğa şiddet uyguluyor olabilir. Önemli olan çocuğun zihninde doğruyu ve yanlış ayırt edip yanlıştan uzak durmasıdır. Bu anlamda ebeveynlere büyük vazife düşüyor. Çocuklarına doğruyu-yanlış iyi belletip yanlıştan korumaları lazım. Çocuğa doğru ihtar ve uyarılarla destek olmalıdırlar.

6) Özel gereksinim gerektiren ve gerektirmeyen çocuklar ihtیارlarınızı ve istirhamlarınızı kaçıncı frekansınızda algılayıp uyguluyor?

Eğitimci: Özel gereksinim gerektiren öğrencilerime bazen 4, bazen 5.kez dememe beni anlıyor ve uyguluyor bazen de ne kadar çabalasam da 20. Frekansında yine bana mısın demiyor. Tepki ve dönüt alamıyorum. Özel gereksinim gerektirmeyen öğrencilerim ise ilk ihtiramda beni anlıyor. Ancak burada şöyle bir durum var ki bu öğrencilerim işi bazen inada bindirebiliyor. Her dediğini yapmıyor. Beni anlasa bile sırf inadına benim zıddıma gidip asi olmayı seçebiliyor. Duymamazlıktan geliyor. Bu daha çok söylediğim şeyin işine gelmemesinden kaynaklı aslında. Örneğin oyuncakları toplaması gerektiğini söylüyorum ancak o toplamaya üşeniyor ya da hala oyun oynamak istediği için benim dediğimi anlamak istemiyor.



**Peki bu söylediklerinizi
yüzdelik olarak söyler
misiniz?**



Eğitimci: Özel gereksinim gerektirenlerin yüzde 30'u anlıyor
Özel gereksinim gerektirmeyen de ise yüzde 80 anlıyor.

7) Son olarak çocukların okuduğunu anlama hususunda sağlam bir temele sahip olması için ne gibi tavsiyeler verebilirsiniz? Bir çocuğa ne yapılmalı ve ne verilmeli?

Eğitimci: Bu süreç okul öncesi dönemde başlamalı. 4-5 yaş kitapları vardır, küçük çocuğa zararsız resimli ve her sayfada 1-2 kelime barındıran. Çocuk daha okula başlamadan bu kitaplarla iç içe olmalı, kaynaştırılmalı. Bol bol masallar çocuğa okunmalı ve dilsel gelişimine katkıda bulunulmalı. Bizim geleneksel manili oyunlarımız vardır, tekerlemeli oyunlarımız vardır. Çocuk mavi ekran oyunlarının yerine o oyunlarla büyütülmeli. Çocuğa okumayı ve dinlemeyi sevdirmeliyiz. Anne baba iyi bir örnek olup çocuğun yanında telefon ile değil, kitapla ve faydalı oyuncaklarla meşgul olmalı. Eğer durum böyle olursa ilerleyen yaşlarda, 7-8 gibi, kitap çocuğun en iyi arkadaşı olacaktır. Kitap, çocuk için arkadaşlaştırılmalı yoksa o kitap çocuk için sadece üzerinde yazı yazan birkaç sayfalar bütünüdür.

Peki teknolojiyi hep suçluyor ve ona kötü yönden bakıyoruz ama teknolojinin çocuğa hiç mi faydası yok? Çizgi filmlerin, animasyonların yeri nedir?

Eğitimci: Yani faydası tabi ki var hiç yok diyemem. Teknoloji her alanda böyledir her alanda olumlu ve olumsuz yönü vardır. Ama yine de çok faydası var diyemem zararı daha fazla yüzde 40 fayda sağlıyor ise yüzde 60 zarar veriyordur. Çocuğu çok desteklemiyor çünkü çocuğun odak ve algı süresi aşırı fazla kötü etkileniyor.

Araştırmacı: Kıymetli sohbetiniz için teşekkürler.

Geceydi gündüzün yalnızlığını gözler önüne seren.
Gündüz ise gecenin hissedilmez demini veren.
Derttendir aslında ağladığımızda gözümüzden yaş gelen.
Sessiz çılgınlarımdı senin sevginle baş edemeyen.
Seven ben miydim seni yoksa bende ki sen miydi?
Kalbimi sana veren.
Her dem bir hüznün her dem bir yas her yasta bir özlem bir hasret.
Mısralar kaç hece olur bilmiyorum.
Yalnızlık sicim gibi yağar mı yağmur ile.
Bakar mısın artık bende bıraktığın hasret kaldığım senliğine.
Hani derdim derdin idi şimdi mısralar yarım kalan bir kahvenin
son telvesi gibi mi?
Yanıyor kalbimde harlanan külün ben senin yanında olamadım
közün.



ŞENŞİZLİK İÇİMDE

Koca Bir Dem



Kalbin sızlasın emi baktığında
yansın için közlerimle belki dolar
gözlerin benim sana bıraktığım
közlerinle.

Sızlar mı için gidişimden sensizlik
içimde koca bir dem.

Baktığın yerlerde olmam.

Sana olan sevgimi seninle birlikte
iken senin sensizliğine
dolduramam.

Yanıyor kalbimde harlanan külün
ben senin yanında olamadım
közün.

Kalbin sızlasın emi baktığında
yansın için közlerimle belki dolar
gözlerin benim sana bıraktığım
közlerinle.

Sızlar mı için gidişimden sensizlik
içimde koca bir dem.

Baktığın yerlerde olmam.

Sana olan sevgimi seninle birlikte
iken senin sensizliğine
dolduramam.

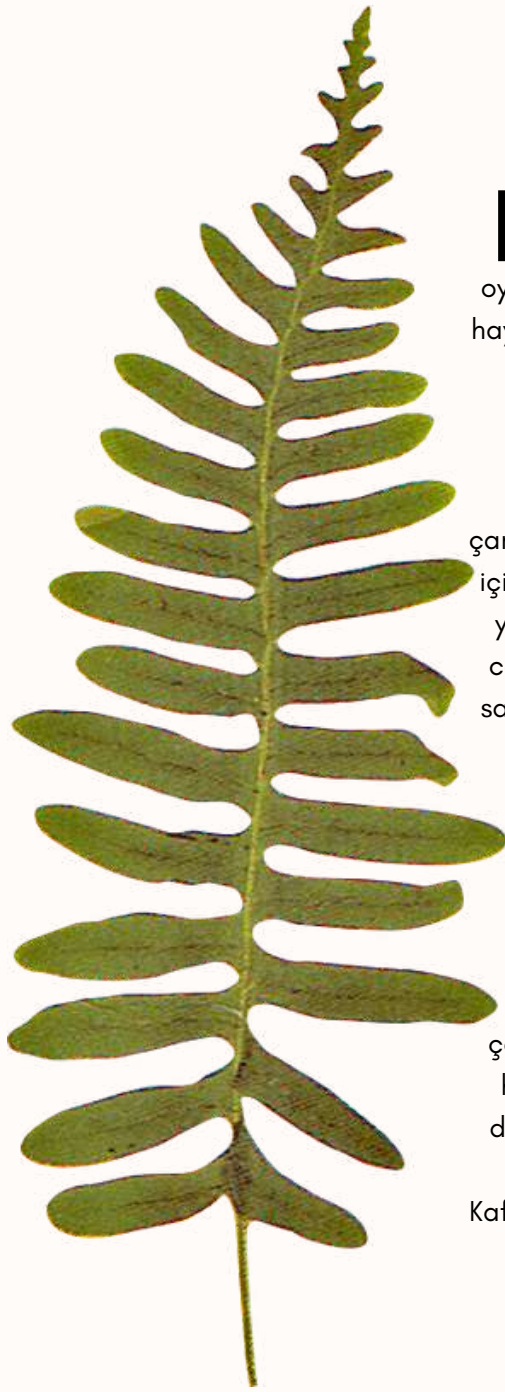
NACIYE NUR FİÇİCİ

SAVAŞIN
EN SESSİZ
TANIKLARI:

ÇOCUKLAR



Savaş, yalnızca cephelerde değil, sokak aralarında, okul bahçelerinde ve çocukların gözbebeklerinde de yaşanır. İki farklı coğrafyadan çıkan Ergün Kaftancı'nın Arpacının Ömer ve Michael Rougier' in The Little Boy Who Wouldn't Smile hikayeleri, savaşın yıkıcı etkilerini bir yetişkinin gözünden değil, çocukların kırılgan dünyasından sunarak okura derin bir vicdani yüzleşme imkânı tanır. Bu iki eser, savaşın evrensel kötülüğünü ve çocukların bu felaket karşısındaki çaresizliğini çarpıcı biçimde gözler önüne serer. Her iki hikâyeye de çocuk karakterleri savaşın ortasında bırakarak benzer bir mesajı işler: Savaş, çocukluğun doğal neşesini ve güven duygusunu çalar. Arpacının Ömer'de küçük Ömer, asker abilerinin yanında cephede yer alırken çocuk kalbinde büyük bir olgunluk ve sessizlik taşır. Benzer şekilde, Rougier'in fotoğraf anlatısında Kore savaşının ortasında büyüyen küçük çocuğun annesinin cesedinin yanında, ölüm kokusuyla dolu bir evde Amerikalı askerler tarafından bulunmasıyla ve yüzünden silinmiş gülümsemesiyle savaşın ne kadar derin bir psikolojik yıkım yarattığını simgeler.



Her iki çocuk da artık oyun oynayan, kahkaha atan değil; hayatta kalmaya çalışan, suskun bakışlarla dünyayı izleyen figürlerdir.

Ancak iki hikâye arasında belirgin bir anlatım farkı göze çarpar. Arpacının Ömer, savaşın içinden bir kahramanlık hikâyesi yaratırken, Ömer'in saflığını ve cesaretini yücelten bir anlatıya sahiptir. Türk askerî geleneği ve vatan sevgisi ön plandadır.

Oysa The Little Boy Who Wouldn't Smile, savaşın bir kahramanlık değil, insanlık trajedisi olduğunu vurgular. Burada bireysel başarı ya da dayanıklılıktan çok, savaşın çocuğun ruhuna bıraktığı kalıcı hasar anlatılır. Rougier, görsel dil kullanarak daha evrensel ve eleştirel bir ton yakalarken; Kaftancı, daha yerel ve milliyetçi bir bakış açısını benimser.

Sonuç olarak, Arpacının Ömer ve The Little Boy Who Wouldn't Smile, farklı kültürlerin çocukları üzerinden savaşın ortak etkilerine ayna tutar. Biri kelimelerle, diğeri fotoğraflarla; biri yüceltici, diğeri sorgulayıcı bir tonla yazılsa da, her ikisi de savaşın en büyük kaybedenlerinin çocuklar olduğunu hatırlatır. Çünkü savaş meydanlarında top sesleri sustuğunda bile, çocukların gözlerindeki sessizlik kolay kolay dinmez. Belki de bu iki çocuğun ortak sessizliği, biz büyüklerin en çok duyması gereken çığıktır.

Ayşe Yılmaz
Ebru Öksüz



TÜKENDİM

Esra KAVUN

Çığlığını duyduğum trenin peşinden gittim
Ayakkabılarım parçalandı
Yenisini bulacak zamanım yoktu sanki
Terk etti bütün benliklerim beni.
Giden tren tek umudumdu.
Çıkan yenilere yetişemedim
Sahteliklerin ele geçirdiği dünyada
Nasıl gerçek olunur bilemedim.
Aynaya bakmayı yanlış anlayanlar dünyasında
Kendimi bulamadım.
Tüketip durduğum her şeyin
Beni tükettiğini fark edemedim.

KAYBOLAN ZAMANIN ARAYIŞI



Bir sabah, kendimi bir boşluğun içinde kaybolmuş gibi hissettim. Gözlerimi açtım ve her şey, her zaman olduğu gibi sıradan görünüyordu. Ama bir şeyler farklıydı. İçimde, her şeyin anlamını yitirdiği bir eksiklik vardı. Günler geçiyor, birbiri ardına gelen sabahlar birbirine benzer şekilde geçiyor, ama içimde bir boşluk, bir anlam arayışı vardı. Her şey olduğu gibi duruyordu, ama ben bir şeylerin eksik olduğunu hissediyordum. Gerçekten neyin eksik olduğunu bilmiyordum, ama bir şeyler bulmam gerektiğini içimden gelen bir ses bana sürekli hatırlatıyordu. Ne kadar uğraşsam da, bir şeyleri tam olarak yerine koyamıyordum.

Başlangıç “MIĞDI”



Zihnimde binlerce soru belirmeye başladı. Bu sorulara anlamlı bir yanıt aramak için içsel bir yolculuğa çıkmaya karar verdim. Ancak bu, yalnızca dış dünyayı keşfetmekle kalmayacak, aynı zamanda ruhumun derinliklerine inmekti. O an fark ettim ki, yalnızca dışarıdaki dünya değil, içimdeki dünya da bana yabancıydı. Kendi kimliğimi, neye inandığımı, yaşamın bana ne sunduğunu sorgulamaya başladım. Her şey bir şekilde geçmişin yankılarına, geleceğin bilinmeyenlerine bağlı gibiydi. Ama bu bağlılık, beni sarmal bir labirent gibi içine çekiyordu. Adımlarımı nereye atmam gerektiğini bilmiyordum. Geleceğe mi bakmalıydım, yoksa geçmiş mi sorgulamalıydım?

Bir gün, yolumun sonunda terk edilmiş bir köy olan Mığdı'ya rastladım. Bu köyde ne zaman duraksayacağımı, nasıl bir duygu içinde olacağımı tahmin edememiştim. İlk başta, burası bana sadece sıradan bir yer gibi gelmişti. Ancak zaman geçtikçe burada bir gariplik vardı. Her şeyin tanıdık ve aynı görüldüğü, fakat bir yandan da oldukça yabancı ve huzursuz edici bir hava taşıyan bu köyde, bir şeyler eksikti. Gerçekten nerede olduğumu bilmiyordum ama bir şeyler aradığımı çok açıktı. Hangi soruları aradığımı bilmiyordum ama bir şeyleri bulmam gerektiğini hissediyordum. İçimdeki eksiklik, ne kadar çabalarsam çabalayayım tamamlanmıyordu.

Köyde birkaç saat geçirdikten sonra, büyük bir ağaç beni dikkatle izliyormuş gibi hissettirdi.

Her bir dalı, zamanın uzun yıllarını taşır gibi dimdik duruyordu. Toprağa sıkıca kök salmış olan bu ağacın, zamanın ve geçmişin izlerini taşıyan bir sembol olduğunu fark ettim. Ağaç, bana sürekli geçen zamanın ne kadar önemli olduğunu hatırlatıyordu. Belki de kaybolan zaman, aslında kaybolan bir şey değil, bizi yönlendiren bir işaretti. Her şey, zamanın izleriyle biçimlenmişti. Biraz ilerideyse yaşlı bir adam yavaşça geçti. Yaşlı adamın gözlerindeki derinlik, yıllarını biriktirmiş bir bakışla bana doğru yöneldi. Hiçbir şey söylemeden, sadece yanıma oturdu. Gözlerimiz karşılaştı ve bir şekilde, derin bir anlam paylaşıldı. O an, zamanın sadece bir çizgi olmadığını fark ettim. Zaman, geçişten ziyade bir deneyim, bir birikim ve anın içindeki anlamdı.

Yaşlı adam bana bakarak, “Zaman, her şeyin içinde var,” dedi. “Aradığın şey seni bulur, çünkü kaybolduğunda onu zaten bulmuş olursun.” O anda hissettim ki, kaybolmuş gibi hissedilen her şeyin sonunda, aslında içsel bir keşif vardı. Bu boşluk, beni içsel bir farkındalığa yönlendiriyordu.

Bu derin anlamın ardından, yavaşça köyün sokaklarında yürüdüm. Bir grup insanla karşılaştım. Her biri farklı bir arayış içindeydi. Bir genç adam, eski taşları ellerinde tutarak bir anlam arayışına girmişti. Her taş, geçmişin izlerini taşıyor gibiydi. Her birinin üzerinde, kaybolmuş zamanın bir parçası vardı. İnsanlar zamanın her yönünü farklı şekilde sorguluyor ve anlamlandırıyor.

Kimisi geçmişini araştırıyordu, kimisi geleceği. Ama aslında tüm bu farklı arayışlar, bir ortak noktada buluşuyordu: her birey, zamanla olan ilişkisinde bir anlam arıyordu.

Ağaçlar, taşlar, insanlar, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğunu hissettim. Geçmişin izleri, geleceğin umutları ve şu anın gerçekliği birbirini tamamlıyordu. Tıpkı bir döngü gibi, her şey birbirini takip ediyordu. İçsel yolculuğumda fark ettiğim şey, kaybolmuş bir zamanın aslında kaybolan bir şey değil, zamanın içinde var olan bir anlam olduğuydu. Geçmiş ve gelecek arasındaki ilişki, sonsuz bir döngüde yerini buluyordu. Kaybolmuş gibi hissedilen her şeyin sonunda, aslında varlığını bulduğumu fark ettim. Bu köyde, kaybolmuş gibi görünen şeylerin aslında var olan bir anlam taşıdığı gerçeğiyle tanıştım.



Bir anda köydeki tüm zamanın bir arada yaşandığını hissettim. Geçmiş, şimdi ve gelecek birbiriyle kaynaşmıştı. Zaman bir çizgi gibi değil, bir döngüydü. Bu döngüde, bizler de her an bir noktadan diğerine geçiş yapıyorduk. Kaybolmuş hissettiğimiz her an, aslında kendi iç yolculuğumuzu keşfettiğimiz andı. Zaman, sadece bir ölçü değil, hayatın kendisiydi. Geçmiş, geleceği yaratıyordu ve gelecek, geçmişin izlerini taşıyordu.

O an fark ettim ki, kaybolmuş hissettiğimiz her şey, aslında bir yerlerde bulduğumuz bir parçadır. Yolculukta kaybolan bir şey yoktur. Zamanın anlamı, biz farkına varmasak da, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğudur. Bütün bu yolculuk, sadece dış dünyayı değil, kendi iç dünyamızı keşfetmektir. Kaybolan zamanın arayışı, aslında içsel bir farkındalık yaratmanın başlangıcıydı...



SİBEL KAYA

Gurbetteki Yalnızlık

Gurbet ellerde bir hüznün var içimde,
Mutluluğa ulaşamıyorum.
Alışmak mı yeniliğe? Çaresi bu mu huzurun?
Yoksa yetim, öksüz kalmak mı bilemiyorum.

Yabancı sokaklar sardı dört bir yanıma,
Kimsesizlik içinde yüzler hep yabancı.
Yalnızlık bana çok acı çok...
Sol yanıma hep sancılı

Dilini bile bilmediğim memleketim şimdi bana
yoldaş mı?
Anne, baba yuva mı oldu şimdi bana kimsesiz
kaldığım sokaklar?
Kabuk bağlayan yaram oldu acılar..

Kalbimi büyük bir ağırlık sardı
Anılar hatırlandıkça canımı yaktı
İlmek ilmek işlenen bir hayattı
Devamı şimdi mahşere kaldı...



Sosyal çürüme, toplumumuzun kanayan bir yarasıdır. Ne var ki, bu yara toplumun büyük bir kesimi tarafından görmezden gelinmekte ve böylece sosyal çürümeye teslim olunmaktadır. Sosyal çürüme kavramı aşağıda bahsedeceğim sebeplerden dolayı dikkate alınmalıdır:

Bu kavram sosyolojide genellikle bir toplumun ahlaki, kültürel, ve kurumsal değerlerinin bozulmasıyla beraber toplumsal yapının yavaş yavaş çözülmesidir. Toplumumuzun bu yarayı fark edememesi olağandır çünkü sosyal çürüme yavaş yavaş ilerleyen bir süreçtir ve birçok alanı kapsamaktadır. Birçok alanı kapsamıyla beraber sonuçlarını fark etmek daha kolaydır çünkü etkisi yıkıcıdır.

Toplumun ahlaki değerlerinin zayıflaması insanların birbirlerine olan güven sorunlarıyla birlikte insan ilişkilerinde kopukluk, günden güne gelişen ve inovasyon halinde olan teknolojinin gelişmesiyle adaptasyon süreci dahilinde bireylerin yalnızlaşması ve sosyalleşmeden uzak kalmaları, aile bireylerinin birbiriyle olan ilişkilerinin zayıflaması ve parçanlaması, bireylerin kapital düzene ayak uydurması, sosyal çürümeyi tetiklemektedir. Sosyal çürümenin belirtilerinin sebebi olan toplumsal kurumların işlev kaybı da sosyal çürümeyi tetiklemede katkıda bulunur.



SOSYAL ÇÜRÜME

Ezbere dayalı eğitim, adaletin gücünün yanında olduğu, aile kavramının gün geçtikçe parçalanıp bireyselleşmenin ön planda olduğu, ekonomik sistemin günden güne yoksulu daha yoksul, zengini daha zengin yaptığı bu durumlar sosyal çürümenin en temel belirtileridir.

Toplumumuzda gençlerimizin umutsuz olup geleceğe dair beklentilerini yitirip hayalleri altında ezilmeleri, suç oranlarındaki artışlar, aile kavramının önemini yitirme tehlikesi, gençlerimizde yabancılaşma ve kimlik krizi gibi belirtiler sosyal çürümenin bir diğer destekçileridir.

"Ciddiyetsiz bir toplumda ciddiyetle yaşanmaz. Her şeyin sahte olduğu bir yerde gerçek olmak deliliktir belki de."

Sosyal çürüme, geri dönülmez bir noktaya ulaşma riski taşıyan ciddi bir tehdittir. Bu nedenle toplum olarak bu konuda farkındalık kazanmak ve harekete geçmek zorundayız. Bireylerin bilinçlenmesi ve bu bilinçle eyleme geçmesi elzemdir. Oğuz Atay'ın Tutunamayanlar adlı eserinde ifade ettiği gibi: "Ciddiyetsiz bir toplumda ciddiyetle yaşanmaz. Her şeyin sahte olduğu bir yerde gerçek olmak deliliktir belki de."

Ne yazık ki toplumun büyük bir kısmı, bireyselleşmenin yarattığı yalnızlığa ve umursamazlığa kapılarak değişime direnmeyi tercih etmektedir. Oysa bu direnci farkındalığa, ardından da toplumsal eylemlere yönlendirebilseydik, bugün çok daha sağlıklı bir toplumsal yapıya sahip olabilirdik.

Kim bilir, belki hâlâ umut vardır. Yeter ki bireyler uyanıp bu çürümeyi durdurmak için adım atsın.

İNSAN HIÇ...

Gölsüm Çat

Senin için hayata küsmüş dediler
İnsan hiç semaya küser mi
Bulutlara
Toprak kokan yağmura
Eksikliğine acınas! yıldızlara
Peki ya ağaçlara
İnsan hiç her biri ayrı renk mevsimlere küser mi

Her sabah uğradığı bakkala
Kaldırımlara
Sokakta sönüp duran çocukluğuna
Peki ya hatıralarına
İnsan hiç ekmeğine küser mi

Dalga dalga deryaya
Mercanlara
Her sabah duyduğu vapur sesine
Peki ya martılara
İnsan hiç içtiği suya küser mi

En sevilenle izlenen filmlere
Kahve kokusuna
Sulamayı unutup durduğu akasyaya
Peki ya mutlu sonlara
İnsan hiç yarım bıraktığı romana küser mi

En içten gülüşlerine
Keşmekeş duygularına
Tutkularına
Peki ya hayallerine
İnsan hiç aşka küser mi
İnanmadım
İnsan hiç yaradana küser mi?

Vaveylanın Gölgesinde

ESRA KAVUN

Karanlığın aydınlığa dönmesini seyretti ağır ağır. Zaman denen olgunun avuçlarında eridiğini hissediyordu.

Annesinin onun için hazırladığı kahvaltıya baktı ama dokunmadı, bugün bir şey yemek istemiyordu. Çantasını aldığı gibi kendini kapının dışına attı. Kapının önündeki ayakkabıları giyerken sabahın ayazında titreyerek doğruldu. Birazdan düzelecekti hava, sadece sabahın ilk saatleri böyle olurdu. Hızlı adımlarla yolu aşındırırken kafasından geçen saniyelik düşüncelerin ucunu yakalamaya çalıştı. Arada onu gören abiler ve ablaları selam veriyor, o da onlara karşılık veriyordu. Saatine baktı, dersinin başlamasına az kalmıştı. Okulun bahçe kapısından bekleyen hocasının azarını uzaktan işitti kulakları.

Bozuk fakat okula daha kısa sürede varmasını sağlayacak sokağa girdi koşarak. Yanından geçtiği insanlar kısa bir an ona bakıyor, sonra işlerine dönüyorlardı. Saniyelik olarak verdikleri dikkat, insanın böyle anlarda hissettiği utanca tezattı. İlk önce bir gürültü koptu, yer yerinden oynadı. Anlayamadı. Duyduğu çığlıkların peşinden gitmek istedi, ardı arkası kesilmeyen gürültü, yerin oynaması hareket etmesine izin vermedi. Gözünün önünde parçalara ayrılan ev ile birlikte yere düştü.

Bombalar. Bombalar. Bombalar... Harabe kentin kalıntıları doldurdu ciğerlerini.



İnsanlar, yaşayan ve hiçliğe karışmış olanlar.



Kulakları adeta gürültüden sağır oldu. Gözlerini kapattı. "Ona kadar say," dedi kendine. Bunun kötü bir rüyadan ibaret olduğuna inanmak istedi."Bir. İki. Üç. Dört. Beş..."Açtı gözlerini fakat düzelen bir şey yoktu. Yatağında değil, yerde yatıyordu. Etrafa hâkim olan kaos onu içine almaya çalışıyordu. Birileri bir şeyler diyor. Kocaman ağızları kocaman olmuş gözleriyle bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Hayır, kulağındaki çınlama onu sağır ediyordu. Dizlerinin üzerinde doğruldu, sol bacağına hissettiği keskin acıyla inledi. Hengameden başı dönüyordu. Bir adamın elini kendine uzattığını gördüğü halde tepki veremedi, kolunu kaldıracak mecali yoktu. Gözlerini kapattığında omuzlarında hissettiği ellerle irkildi. Adam onu yerden kaldırırken kocaman ağzıyla bir şeyler diyordu. Başta kendisiyle konuşuyor sandı fakat etraftakilere emirler yağdırdığını anladı. Adamın eli, kolunu mengene gibi sarmış, kendini sürüklüyor, aksayan ayağını umursamıyordu. Kulağındaki çınlama azaldığında duyduğu annelerin ve babaların feryadı yüreğini dağladı, aldığı nefes ciğerine battı. Üzerine kapanan fanusun ardından, ayakta durmakta bile zorlananların yerde yatanlara yardım etmeye çalıştığını fark etti. "Buraya otur kızım." Adamın yönlendirmesiyle eskiden birilerinin yuvası şimdiyse bir taş parçasından ibaret olan parçaya oturtmasına izin verdi. Adamın bakışlarına hâkim olan endişenin ruhunu çepeçevre sarmasına izin vermeden gözlerini gözlerinden çekip üzerinde dolaştırmaya başladı. Esmer adamın alına düşen kuzguni saçlarındaki kandan çamura dönmüş yaranın derinliğini ve adamın acıyı hissedip hissetmediğini merak etti. "Bacağındaki yara çok derin, kanamayı durdurmalıyız. Yarana baskı yapacak bir parça bez ya da kumaş lazım, okul çantanda var mıdır?" Ağzını açması ile kapaması bir oldu kızın, çantasını uzattı adama."Hırkam var," dedi hırıltılı çıkan sesiyle. Çantasını karıştıran adamdan bacağına indirdi bakışlarını,

gördüğü yaranın derinliği ve kan midesini bulandırdı. Adam bulduğu hırkayı üst baldırındaki yarığa bastırdı. Genç kızın acı çığlığı tüm sokakta yankılandı, bu sese alışan başlar artık kaynağına dönmedi. Vâveyların hüküm sürdüğü bu kentte, anlamını yitirmişti çoktan. "Bunu böyle tutabilir misin?" Elini çekerken sordu fakat genç kızın bakışlarında gördüğü korkuyla bundan vazgeçti. Kangren olmayacağı kadar sıkı bağladı. "Bağladım fakat yaran çok derin bastırmaya devam et. "Kafasını salladı. "Tamam, teşekkür ederim." Adam, genç kıza yaşanmışlıkların tüm gizlerini ortaya çıkararak gülümsedi. Adam, yerden destek alarak ayağa kalktı. Gideceğini anlayınca panikleyerek koluna tutundu. "Kafan kanıyor," dedi. "Öyle mi?" Elini kafasına götüren adam kanayan yeri aradı, bulunca acıdan yüzünü buruşturdu. "Evet," "Durmuş gibi, birkaç kişiye daha yardım ettikten sonra bununla ilgilenebilirim. "Diğerlerine şifa olmak için senin iyi olman gerekmez mi?" "Gerekir ama bu her durumda geçerli mi?" Genç kız çantasının ön gözünde sakladığı, annesinin çeyizinde çocukları için yaptığı, daha doğmadan adını işlediği oyalı mendilini çıkarıp adama uzattı. "Bunu alamam, değerli bir şeye benziyor. "Kocaman siyah gözlerini üzerine dikip "O yüzden veriyorum ya," dedi gülümseyerek. Uzatmaya devam ediyor oluşuyla karşısındakinin pes etmesine sebep oldu. Adam aldığı mendile işlenmiş isme dokundu. "Adın Meryem mi?" "Evet, Meryem." "Benim ki de Rauf, kendine dikkat et Meryem." dedikten sonra adam yanından ayrıldı. Meryem, ölse bile bu adamın adını unutmayacağını düşündü.

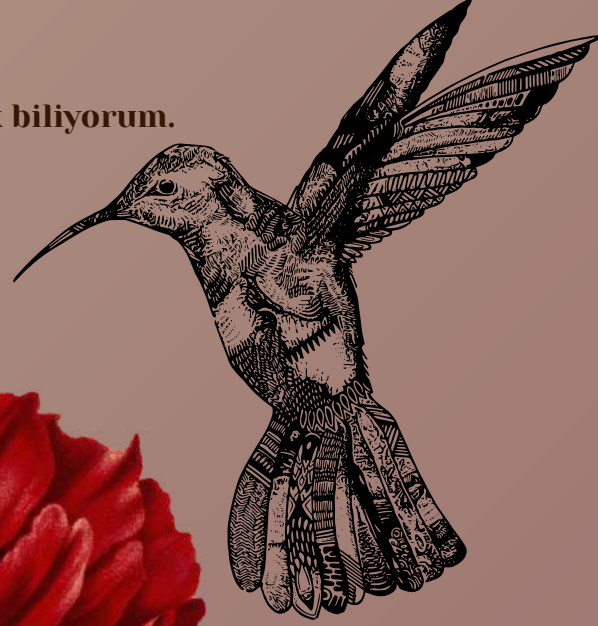


ANILAR

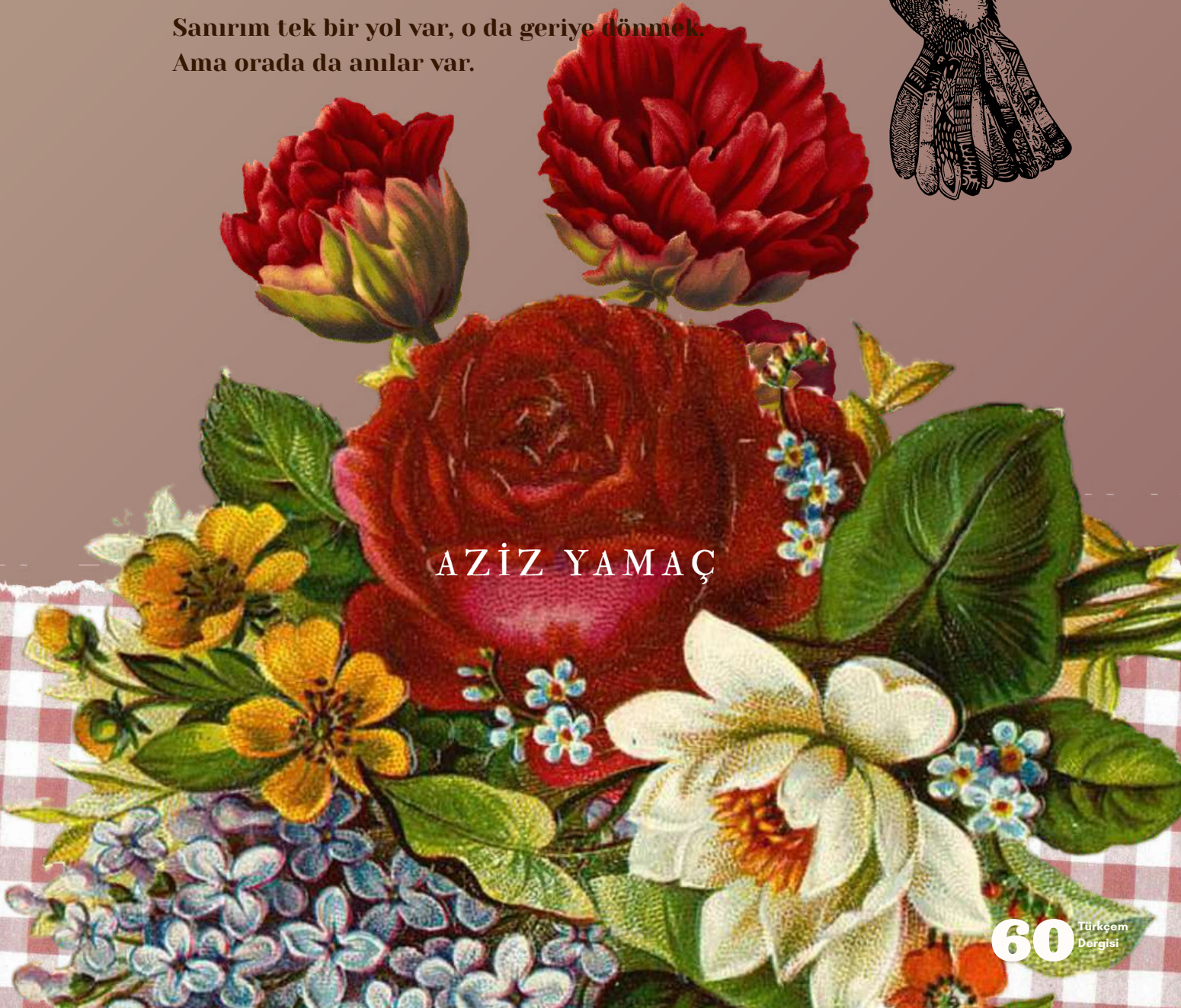
İşte yürüyorum hayatın kıyısında,
Ama hangi yöne gitmeliyim?
Hangi yöne gidersem gideyim, değişmeyecek biliyorum.

Sağa gitsem sesin,
Sola gitsem kokun,
İleri gitsem yüzün

Sanırım tek bir yol var, o da geriye dönmek.
Ama orada da anılar var.



AZİZ YAMAÇ



KALBİM PERÇEM

Geceler yine ıssız, düşüyor yağmur gözlerimden, çaresizim bekleyemem.
Zemheri mi geldi yine yüreğime, içim ateşler içinde bir cehennem.
Dökülen sarı yapraklar, ömrümden düşen yıllar mı ki bilemem.
Yine de bir hevesle beklerim; silinmez içimdeki bu matem.

Yüreğime saklı bir sır kadem basmış; bunu çöz diyemem.
Sessiz gecelere mühürlenmiş ahım; yine yalnızlığa yenik düşer kalem.
Taşıyorum adını ruhumda, gönlümde bir sevdâ; tutuşuyor özlem.
Kalbimin ortasında bir deniz perçem, balık karaya aşık olmuş meğersem.

ÖMER DAŞDEMİR

Zanaatin Sessiz Çöküşü:

TEKNOLOJİNİN
KARŞISINDA
SEMERÇİLİK

Bu röportaj, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencileri M. Emin Gökdemir, M. Akif Ay, Yusuf Cesur ve Kağan Erzurumlu tarafından gerçekleştirilmiştir. Geleneksel el sanatlarından biri olan semerciliğin geçmişten bugüne değişimini yerinde görmek ve bu mesleği yıllardır sürdüren bir ustanın ağzından dinlemek istedik. Bu doğrultuda, 60 yılı aşkın süredir semercilik yapan Ali Özen Usta ile keyifli ve öğretici bir röportaj gerçekleştirdik. Amacımız; kaybolmaya yüz tutmuş bu kıymetli mesleği tanıtmak, kültürel mirasımıza sahip çıkmaktır.



Röportör: İsminizi öğrenebilir miyiz?

Semerci: İsmim Ali Özen

Röportör: Bu mesleği kaç yıldır yapıyorsunuz? Meslekle alakalı bilgi verebilir misiniz?

Semerci: Ben 70 yaşındayım. 60-62 yıldır bu işi yapıyorum. Aileden gelen bir meslek, dedem ve babam bu işi yapmışlar. Genelde semerciler birbiriyle akrabaydılar. Mesela benim ustam dayımdır; bir ara amcamın yanında çalıştım. Akrabalar arasında olan bir meslektir. Daha sonra kendi dükkânımı açtım.

Röportör: Günümüzde mesleğiniz durumu nedir?

Semerci: Günümüzde mesleğimiz eski popülerliğini yitirdi ve teknolojiye yenik düştü çünkü hayvan gücüne ihtiyaç kalmadı. Daha önceleri İpekyolu buradan geçermiş, taşımacılıkta semere ihtiyaç duyulurmuş. Bir ara odun taşımacılığında kullanılmış, şu an o da bitti. Bağ bahçede çift sürmeye yarıyor. Çapa motoru çıkınca ona da gerek kalmadı. Bizim mesleğimize eskisi kadar ihtiyaç kalmadı.

Röportör: Çırak yetiştirebiliyor musunuz?

Semerci: Yanımda çırağım yok. Çıraklık için bazı vatandaşlar geliyor; mesleğin geleceğinin olmadığını görüp vazgeçiyorlar. Şu an oğlum var yanımda onun birlikte mesleğimizi icra ediyoruz.

Röportör: Semer satışları ne durumda?

Semerci: Kırsal kesimlerden talep oluyor, artık yaptığımızı satamıyoruz. Bizim işimizde bir bakarsın bir ay hiç iş çıkmaz, bir bakarsın bir ayda yapmadığın işi 3-5 gün içerisinde yaparsın. İşlerimiz hem sipariş usulü hem de konfeksiyon ürünü gibi hazırda bulunuyor.



Röportör: İsteğe göre ürün imal ediyor musunuz?

Semerci: Evet, mesela ürünün büyüklüğü küçüklüğü, kalite farkı, kumaş kalitesi farkı, deri malzemenin kalitesinin farkına göre ürünler imal ediyoruz.

Röportör: Bir semeri ne kadar sürede imal ediliyor ve hangi malzemeleri kullanıyorsunuz?

Semerci: Bir semeri 2 günde imal ediyoruz. Kullandığımız malzeme sığır derisi, ahşap, semer içine koyduğumuz göl ürünleri yani sazlık tarzı kauçuğa benzer bir ot, bu ot esnek yapısından ötürü tercih ettiğimiz bir malzemedir.

Röportör: Semerin yapım aşamasından ve semerin parçalarından bahsedebilir misiniz?

Semerci: Semerin iç kısmına kürtün deriz. Bu astara benzer kısma ise telis adı verilmektedir. Yine iç kısmına kuzu yününden keçe koyulur ki hayvanın terini alsın. Koyun yünü dağıldığı için kuzu yünü kullanılır. Bu keçe 3 aylık kuzu yününden olur. Bu kuzu yününü hayvancılık yapanlardan temin ederiz. Artık malzemeyi bulmak da sorun, işi yapmak da sorun, pazarını bulmak da sorun oldu. Eskiden ne kadar yapsak satılıyordu. Önceden vatandaş gelip 15-20 gün sıra bekliyordu ama şimdi geldiği zaman hemen hazırda var; onu alıp gidebilir. Semer yaparken kullandığımız malzemelerden bazıları; çuvaldız, makas, testere, bıçak ve keser gibi marangoz malzemeleridir. Bizim meslekte terzilik, dericilik, konfeksiyonculuk, marangozluk var. Aslında devrinin çok yönlü bir mesleği idi bu.



Röportör: İsteğe göre ürün imal ediyor musunuz?

Semerci: Evet, mesela ürünün büyüklüğü, küçüklüğü, kalite farkı, kumaş kalitesi farkı, deri malzemenin kalitesinin farkına göre ürünler imal ediyoruz.

Röportör: Bir semeri ne kadar sürede imal ediliyor ve hangi malzemeleri kullanıyorsunuz?

Semerci: Bir semeri 2 günde imal ediyoruz. Kullandığımız malzeme sığır derisi, ahşap, semer içine koyduğumuz göl ürünleri yani sazlık tarzi kauçuğa benzer bir ot, bu ot esnek yapısından ötürü tercih ettiğimiz bir malzemedir.

Röportör: Semerin yapım aşamasından ve semerin parçalarından bahsedebilir misiniz?



Semerci: Semerin iç kısmına kürtün deriz. Bu astara benzer kısma ise telis adı verilmektedir. Yine iç kısmına kuzu yününden keçe koyulur ki hayvanın terini alsın. Koyun yünü dağıldığı için kuzu yünü kullanılır. Bu keçe 3 aylık kuzu yününden olur. Bu kuzu yününü hayvancılık yapanlardan temin ederiz. Artık malzemeyi bulmak da sorun, işi yapmak da sorun, pazarını bulmak da sorun oldu. Eskiden ne kadar yapsak satılıyordu. Önceden vatandaş gelip 15-20 gün sıra bekliyordu ama şimdi geldiği zaman hemen hazırda var; onu alıp gidebilir. Semer yaparken kullandığımız malzemelerden bazıları; çuvaldız, makas, testere, bıçak ve keser gibi marangoz malzemeleridir. Bizim meslekte terzilik, dericilik, konfeksiyonculuk, marangozluk var. Aslında devrinin çok yönlü bir mesleği idi bu.

Röportör: Kapalı çarşıdan bahsedebilir misiniz?

Semerci: Kapalıçarşı Selçuklular döneminde yapılmış. Genelde meslekler üzerinde çalışmış. Yani zanaatkarlar; demirci, bakırcı, semerci, keçeciler. Bu civarda memleketin tüm meslek erbabı vardı ama artık eski esnaf kalmadı. Mesela Kapalıçarşı'da eskiden metre üzerine kumaş satılırdı. Şimdi ise konfeksiyon başladı. Mesela demirciler vardı; depremde dolayı yıkılan yerlerin yerinde bulunuyorlardı ama artık bu eski esnaf kalmadı. Depremde dolayı dükkânlar yıkılınca eski esnaf mesleklerine devam edemediler.

Röportör: Semer hangi hayvanlara vurulur? Deveye semer vurulur mu?

Semerci: At, Eşek, Katır. Develer ege tarafında kullanıldığı için o bölgede develere semer vuruluyor. Bizim bu taraflarda deve kullanılmadığı için biz deve semeri üretmiyoruz. Ancak sipariş gelse deve semeri de yapabiliriz.

Röportör: Mesleğin devamlılığı sağlanabilir mi?

Semerci: Çırak yetiştirmek için mesleğe ihtiyaç olması lazım. Bundan sonra mesleğin pazarı yok, semere talep yok. Bu mesleğin kaybolmaması için mesleğe ihtiyaç olması gerekli ancak mesleğe ihtiyaç yok. Zor meslek bu. Mesela bugün hangi meslekte olursa olsun adam 2 saat çalıştığı zaman bugünkü ihtiyacı kadar ücret alabiliyor. Bizde satış yok; mesela bundan yıllar önce bir müşteri geldi. Semer istedi; ustam 150tl fiyat biçti. Adam pazarlık yapmaya çalıştı. Ustam 140 TL'ye indirdi. Pazarlık vesaire derken biz 130TL'ye semer yaptık. O zaman beş tane çebiç 125 TL yapıyordu. Şuan ise beş çebiç en kötü ihtimalle 50000tl yapıyor. Ben ise şu an 10000 liraya yani bir çebiç parasına semeri satamıyorum ki. Neden satamıyorum? Çünkü talep yok. Maraş'ta şu an 2-3 tane semerci var. Tek semerci olsa belki biraz para kazanabilir ama şu an beleşe çalışıyoruz.

Röportör: Semer fiyatlarından bahsedebilir misiniz? Semerin ömrü nedir?

Semerci: Bir semerin bugünkü fiyatı 5000-8000 TL arasında değişiyor. Kalite farkına göre fiyat değişimi oluyor. Temiz kullanırsa 3-5 yıl dayanır; az kullanılan semerler 8-10 yıl dayanabilir. Eskiden bir vatandaş semeri aldığı zaman en fazla 3-5 sonra tamire getirirdi. Tamirini vesaire de biz yaparız. Yular, tandıl, aşırma gibi malzemeleri de biz yaparız.

Röportör: Sorularımıza cevap verdiğiniz için teşekkür ederiz.

**Yusuf Cesur
Mehmet Akif Ay
Kağan Erzurumlu
Muhammet Emin Gökdemir**

AFET

Sallanıyorum...

Afet, narin adımlar, beyaz ayaklarda...
Eziliyor gururu, es geçtiğin her kaldırımın.
Bekliyor güneş doğmak için, seni şafaklarda.
Zelzelede sallanıyorum, gerek yardımın.

Kopuyor...

Afet, kumral saçlar, dökülmüş bembeyaz alnına.
Hasedinden tek tek atlıyor diğerleri, kafalardan...
Ah! Ne mesuttur rüzgar, dokunurken şakaklarına.
Savurma dur! Kopuyor kaya, ne yaman cefalardan.

Düşüyor...

Afet, billur ses, mükaleme ile raks eder dudak.
Gölgenin vurduğu tokatla, hülyalar ne sığ.
O an küçülür güzelliğe dair her şey, kundak.
Sen kalırsın dimdik, ben düşerim olup çık.

Kapılıyorum...

Afet, ürkek gözler, karşısında renkler olur zail.
Değdiği an yok eden bakışlar, buna muktedir.
Afet duy, karınca adımlarımdaki sesi, farket ve bil.
Görmezden gelersen kapılırim sele, tutmaz sedir.

Esiyor...

Afet, geçiyorsun, hisler edemiyor iktifa.
Versen bir selam, nereye koyarım ben onu?
Sersemlerdim adamakıllı, kaybederdim irtifa.
Esiyor haşin bir rüzgar, dağıtıyor, yok sonu.

Yanıyor...

Afet, içimde bir duygu, karanlığın örtüsünden koyu...
Üşüyen yüreğe faydası var mıdır korun?
Ah! Neler verilmez, dilinde olmak için konu?
Açın alevler bahsimi, titremeden dimdik durun.

Yağıyor...

Afet, ellerinde, her şey ellerinde bembeyaz.
Hisset ve gör, etrafında çırpınıyor kırlangıçlar.
Ve ekseninde huşu ile uçarken kış, yaz;
Yağar dolu, kırarsa kanadımı, azad etsin yargıçlar.

CENNET TÜRKAN CANÇELİK

YASANMAMIŞ BİR GENÇLİK



Caner'in zihnindeki düşünceler ve karmaşıklık uyumasına izin vermiyordu. Sabahın ilk ışıkları, perdenin arasından sızıp, yatağın üzerine vuruyordu. Alarm çaldığı anda irkilerek kalktı ve gözleri fal taşı gibi açıldı. Yavaşça yataktan kalkıp, elbise dolabına yöneldi. Okul kıyafetlerini isteksizce üstüne giydi ve ders kitaplarını çantasına yerleştirdi. Evin tahta merdivenlerinden inerken, aklına yarın doktora gideceğı geldi. İcini hüznü ve kuşku kapladı çünkü son kontrollerde doktor pek iç açıcı konuşmamıştı. Annesinin hazırladığı reçelli ekmeğı masanın üzerinden aldı, montunu giydi, ayakkabısının bağcığını bağladı ve kapıyı yavaşça kapatıp yürümeye başladı

Zihninde dönen düşünceler kafasını ağrıtıyordu. Hava hafif yağmurlu ve soğuktu. Yüzüne vuran rüzgâr, beynine kadar nüfuz ediyordu. Okul yolunda karşılaştığı arkadaşları ona selam vermesine rağmen, onlara gülümsemek içinde gelmiyordu. Caner, cana yakın bir çocuk olmasına rağmen, hastalığın belirtileri onu güçsüzleştiriyordu adeta.

Konuşmayı bile canı istemiyor gibi davranıyor, söylenenleri dinlemiyordu. Okul çıkışı babasının yanına gitmeyi düşünüyordu fakat halsizlik onun sırtına ağırlık yüklemiş olmalı ki hareket etmek bile zor geliyordu. Son ders boş olduğu için arkadaşlarıyla bahçeye kahve içmeye çıktı.

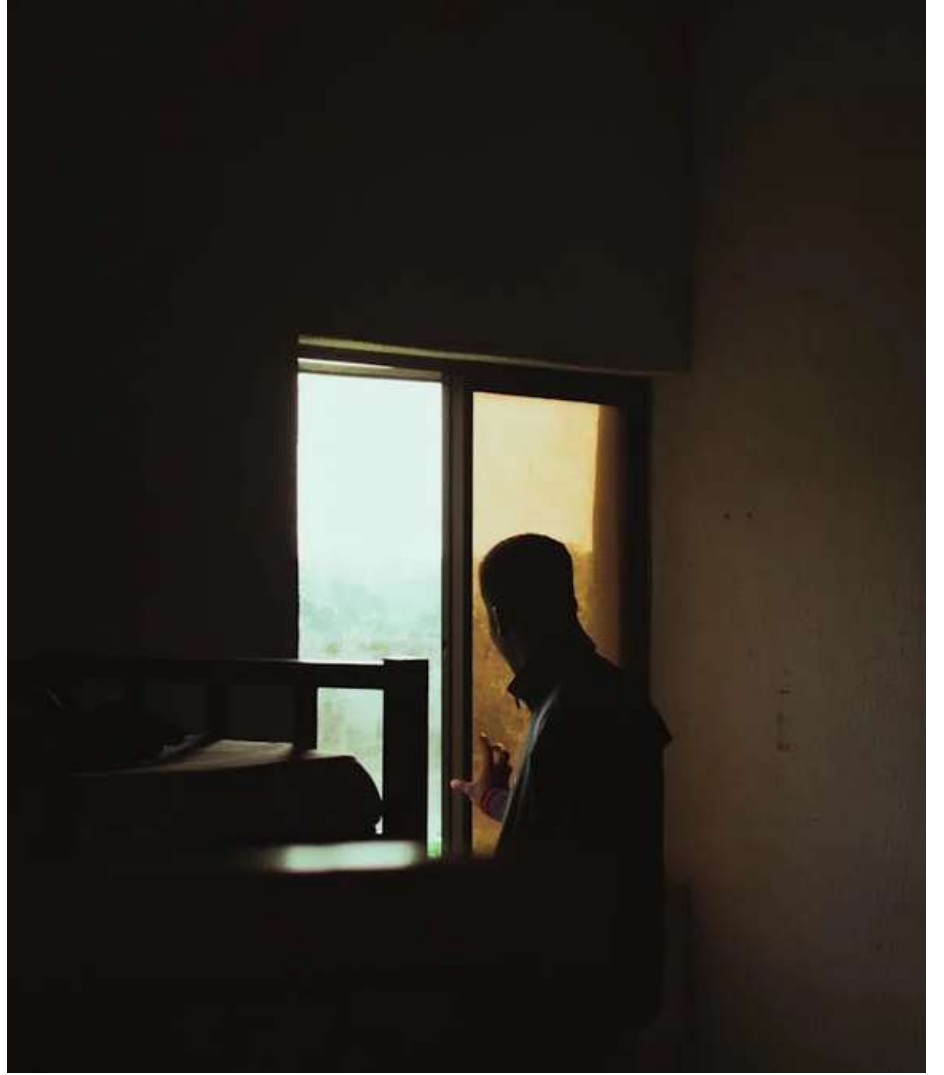


O sırada arkasından tatlı, yumuşak tonlu bir ses yükseldi. Bu ses, Caner'in yıllardır sevdiği kızın sesiydi. Begüm'ü görünce gözleri fal taşı gibi açıldı ve eli ayağına dolaştı. Aynı sınıfta değillerdi ama yıllardır birbirlerini tanıyorlardı. Aralarında arkadaşlıktan ileri bir sevdâ vardı. Fakat Caner duygularını dile getiremiyordu. Begüm'e kahve içmeyi teklif etti. Bahçenin soğuk olduğunu fark edince içeriye girip bir cam kenarına oturdular. Arkadaşları diğer masada sohbet ederken, Caner hayranlıkla Begüm'ü izliyordu.

Ders zili çaldıktan sonra Begüm, eşyalarını almak için oradan ayrılıp sınıfa gitti. Caner'de babasının iş yerinin yolunu tuttu. Hava kararmış, yağmur çışeliyor ve soğuk şiddetini arttırıyordu. Akşam ezanından sonra eve geldiler ve annesinin hazırladığı yöresel sofraya önce göz gezdirdi. Heyecanla annesine yönelip, yanağına bir öpücük kondurdu. Koltukta uyuyan dedesini uyandırdı ve yavaşça masaya getirdi. Şöminenin ateşi yanında huzur ve sessizlik içinde yemek yenildi. Ardından odasına çıkıp biraz kitap okuyacağını söyledi. Babası arkasından seslendi:

– Yarın hastaneye gideceğiz Caner. Erken uyu lütfen!

– Peki baba. Uyuyacağım, hayırlı geceler.



Gecenin sessiz sularında hâlâ uyku tutmuyordu. Sanki yarın doktor iyi bir haber vermeyecek gibi hissediyordu. Son zamanlarda dökülen saçları, kırılan tırnakları, yıpranmış olan gözleri hiç iyiye işaret etmiyordu. Sabah odaya annesi girdi:

– Hadi, kalk oğlum, hastaneye gideceğiz.

– Hazırlanıp geliyorum anne!

Arabaya binerken elleri titriyordu. Olacakları hissediyor gibiydi. Annesinin içindeki kuşku da artınca, iyice tedirgin oldu. Yaklaşık yirmi beş dakika sonra hastane kapısının önüne vardılar. Caner'in ismi çağrılınca, korku dolu gözlerle doktorun odasına girdi. Yanında annesi ve babası vardı. Doktor, sedyeye uzanmasını istedi. Sakince ayakkabılarını çıkardı ve uzandı. Doktor titrek bir sesle konuşmaya başladı:

Çağımızın hastalıklarından biri olan lösemi teşhisini koyduk. Ama sen güçlü bir gençsin Caner. Son zamanlarda hücrelerinin işlevleri bozulduğu için vücudun savunmasız kalmış ve acilen tedaviye başlamamız gerek. Eğer erken davranırsak diğer organlara yayılmasını engelleriz. Bu süreçte ailen yanında olacak ve doktorun olarak ben de.

Babası, gözleri dolu bir şekilde:

– Hemen tedavi olmasını istiyoruz. Bu süreçte ne yapılması gerekiyorsa lütfen yapın. O benim tek evladım ve onu kaybedemem.

Annesi olayın sokunu atlatmaya çalışıyordu. Caner'e atıldı ve sımsıkı sarıldı:

– Annen seninle yavrum. Merak etme Caner'im.

Doktor tedavi sürecini başlattı. Aradan üç ay geçmesine rağmen Caner'in vücudu tedaviye olumlu yanıt vermiyordu. O sırada Begüm, haftada iki kez onu ziyarete geliyor, destek oluyordu. Bu durum Caner'i çok mutlu ediyordu. Fakat onun zayıf bedeni artık tedaviyi kaldıramıyordu. Doktor iç açıcı konuşmuyor, bu gencin çok bir ömrünün kalmadığını aileye bildiriyordu. Annesi, babası ve dedesi perişan durumda Caner'in başucunda bekliyorlardı. Hastalığın son evresini hastane odasında geçiriyor ve sevdikleri yanında olsun istiyordu. Çok gençti ve henüz hayatın başındaydı. Arkadaşları, öğretmenleri ve Begüm onu sık sık ziyaret ediyordu. Caner, son günlerinde içinde bulunan sevdayı dışarıya vurmak mecburiyetini hissediyordu:

– Seni seviyorum Begüm. Hem de çok...

Begüm, gözleri açılmış bir şekilde hayretle Caner'e baktı. Gözlerinden yaş gelirken ona sımsıkı sarıldı. Belli ki o da Caner'i seviyordu.

Bahar ayları gelmiş, her yer yeşile, maviye, turuncuya bürünmüştü. Çiçeklerin kokusu Caner'in odasına kadar geliyordu. Ne yazık ki o, bu süreçte iyice zayıflamış, bedenini tanıyamaz olmuştu. Sanki bu mevsim onu bir yolculuğa çıkaracaktı. Bir ameliyata girecekti fakat kurtulma şansı düşüktü. Buna rağmen ameliyatı kabul etti. İki hafta sonra ameliyat masasına uzanacaktı. Tüm sevdikleriyle vedalaştı. Hissediyor gibiydi bir daha dönmeyeceğini...





Ve o gün geldiğinde tüm sevdiklerini geride bırakarak ameliyathaneye girdi. Begüm arkasından ağlıyordu. Yaklaşık iki saat sonra doktor sakin bir tavırla dışarıya çıktı ve aileye haberi duyurdu. Caner'in narin bedeni bu hastalığa yenik düşmüştü.

Genç yaşta ebedi bir yolculuğa çıkmak ne kadar da ağırdı. Geride yaşanmamış koca bir gençlik bıraktı.



SEN

GİTTİN



ALİ
BAŞA

Sen gittin,
Bir gün daha eksildi takvimden,
Aynı şehrin gurbet siyahlığını boğduğun günün adı oldu
gidişin. Gidişin ve bir daha dön(e)meyişin...
Dünlerimde kalmayan demlerim olan ve hep benimle
yaşayan bir gidişti, çaresizce gidişin iliklerime kadar
hissettiğim...
Hayat türküsünü söylemeden, dalganın tüm hırçınlığını
yansıtmayı gidişin... Benim çaresiz gözlerle
ardından donakalışım seyredişim, gitme bile
diymeyişim...

Sen gittin, Üç çocuk büyüme çağında kıpır kıpır
yüreklere ama ellerinden kayıp giden ve ömür
trenlerine belki de bir daha binmeyecek olan bir
yürekte yoksun üç fidan...
Sağım kapalı, solum kapalı, ne yana baksam senin
yokluğun kol geziyor. Ne yana baksam çaresizliğin
çaresizliği eziyor beni kurşun yüklü caddelerde. Ellerim
titriyor ayaklarım gitmiyor hiçbir yere... Hiçbir yere...
Acıyla bakanlara, yazık diyenlere; sevgiyle yaklaşır,
geçer diyenlere, şefkat gösterip takmayın diyenlere;
kahkaha atıp, ben biliyordum zaten diyenlere hep
boyun bükük kaçamak cevaplar verdik yokluğun
boğmak istediğimiz günlerde.

Sen gittin,
Karanlıklar kol gezerken şehirde, yokluk hüznü türkülerini
terennüm ederken ıssız kaldırımlara senin aydınlık
olup, fener olacağın ümidini doldurdum yorgun yıllara
yenik düşen bedenime. Gözlerim yaşla dalarken hep
uzağa ümidini kaybetmemenin çocuksu sevincini
yaşadım gülkurusu akşamlarında şehrin. Ümidiydin
oysa gönül ülkemizin, yokluğun kaybettiği sokaklarda
yokluğu kaybetmesini istediğimiz.

Sen gittin,
Daha yeni terennüm edilmiş ama söylenmemiş ve
söylenmeyecek olan türkü bestelendi gönül sazının
bam telinde, kızının düğün günü belki, belki bir ümit
gelirsin diye beklediği ama gelmediğin ve gelmeyince
bir daha söylenmeyecek olan türkü, sazın tellerinde
asılı kalan gönül duvarının...

Sen gittin,
Gurbetin siyah hüznü çöktü yüreğimize, rengimiz hep
matem rengi. Dik durmaya çalıştıkça küllenen ve
sonrasında kapkara, kaskatı bir renk, hüznü dolu bir
bakışla (elbet bir gün döneceğim) artmaya başlayan.
Şimdi sen ey bitmemiş cümlelerimin son noktası, yarım
kalmış düşlerimin yarım kalmış şarkısının son sözü,

Sen gittin,
GURBETİ BEN YAŞADIM!..



Lezzetin Mozaiik Haritası: Hatay Mutfağı

CEMİL BİLGİN

Asırlardır medeniyetlere ev sahipliği yapmış, farklı inanç ve kültürlerin iç içe yaşadığı kadim bir şehir Hatay... Ne yazık ki 6 Şubat 2023'te yaşanan büyük depremle derin bir yara aldı. Ancak bu toprakların ruhu, sadece taşlarında değil; kokusunda, tadında, sofralarında da yaşıyor. Hatay mutfağı, geçmişin izlerini bugünün damaklarında taşıyan, acısıyla tatlısıyla insanı sarıp sarmalayan bir miras. Bu yazıda, Hatay'ın sadece bir yemek kültürü değil, bir yaşam biçimi olan mutfağına doğru lezzetli bir yolculuğa çıkacağız. Ama öncelikle Hatay'ın zengin yemek kültürü nerden geliyor bir oradan bakalım; Hatay birçok medeniyete ev sahipliği yapmış kadim bir şehir sırasıyla: Akadlar, Hurri-Mitanni, Hititler, Urartular, Oğuz Türkleri, Asurlar, Persler, Yunanlılar, Selevkos Devleti, Roma Cumhuriyeti, Bizans Devleti, Selçuklu Devleti, Memlük Devleti, Osmanlı Devleti, Fransızlar, Hatay Devleti ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde mutlu ve huzurlu bir şekilde varlığını sürdürüyor aynı zamanda farklı ırkların birlikte yaşadığı yerdir Hatay: Türk, Arap, Kürt, Çerkez, Hristiyan, Ermeni, Laz, Yahudi gibi daha niceleri yüzyıllarca bir arada yaşadığı kültürlerin harmanladığı Medeniyetin doğduğu bir şehirdir. Bu yüzden ki kültürel zenginlik eşsiz bir mutfağa sahip olmasını sağlamış ve bu kültürel zenginlik ve mutfak çeşitliliği öylesine değerli görülmüştür ki, Hatay 2017 yılında UNESCO tarafından "Yaratıcı Şehirler Ağı"na dahil edilmiştir. Yani Hatay mutfağı artık sadece Türkiye'nin değil, dünyanın da sahip çıktığı bir gastronomi hazinesi haline gelmiştir tabi ki Hatay'ı öve öve bitirmem en iyisi konumuza geri dönelim ne demistik Hatay'ın tarihi, Paleolitik Çağ'a kadar uzanır. Antakya ve çevresindeki mağaralarda yapılan kazılarda, Taş Devri insanlarına ait kalıntılar bulunmuştur. Bu durum, bölgenin çok erken dönemlerden itibaren yerleşim yeri olarak kullanıldığını göstermektedir. M.Ö. 3. binyılda bölge, Amoriler, Hititler, Mısırlılar ve Asurlular gibi büyük uygarlıkların egemenliğine girmiştir.

M.Ö. 4. yüzyılda Büyük İskender'in seferleri sonucunda bölge, Helenistik kültürle tanıştı. Onun ölümünden sonra kurulan Seleukos Krallığı döneminde, Antakya (Antiochia) kenti inşa edilerek kısa sürede Akdeniz'in en önemli kültürel ve ticari merkezlerinden biri haline geldi. Antakya, hem Roma hem de Bizans dönemlerinde de önemini korudu. Roma döneminde şehir, imparatorluğun en büyük kentlerinden biri haline geldi ve "Doğu'nun Kraliçesi" olarak anıldı. Bu dönemde şehir, Hristiyanlık açısından da büyük bir merkez hâline geldi; Hristiyanlık tarihinde ilk kez "Hristiyan" kelimesi Antakya'da kullanılmıştır.

7.Yüzyılda bölge Arapların eline geçmiş ve uzun süre İslam egemenliğinde kalmıştır. Ardından Haçlılar tarafından işgal edilmiş, 13. yüzyılda ise Memlükler ve sonrasında Osmanlılar tarafından fethedilmiştir. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mercidabık Zaferi sonrası Hatay, Osmanlı topraklarına katılmış ve uzun süre Osmanlı egemenliğinde barış ve refah içinde yaşamıştır.

Hatay, Osmanlı'nın yıkılmasının ardından Fransız mandasına girdi. 20. yüzyılın başlarında bölgede yoğun bir Türk nüfusu bulunmasına rağmen, Fransız yönetimi altındaki Suriye'ye bağlandı. Ancak Türk halkının ve Mustafa Kemal Atatürk'ün kararlı tutumu sonucu Hatay, 1938'de bağımsız Hatay Cumhuriyeti'ni ilan etti. Kısa süren bu bağımsızlık döneminin ardından 29 Haziran 1939'da Türkiye Cumhuriyeti'ne katıldı. Bu olay, diplomatik yollarla kazanılmış önemli bir siyasi zafer olarak Türkiye tarihine geçmiştir. Bu kadar köklü bir geçmişe sahip Hatay'ında zengin mutfağının nerden geldiğini öğrendik şimdi ise mutfağı tanıtmaya geldi ben bu yazıda bütün yemekleri tanıtamayacağım zaten bütün yemekleri tanıtsam ardı arkası kesilmez Hataylı olarak daha çok Hatay'a özgü yediğim yemekleri ve bilinen ünlü yemekleri tanıtacağım hadi geçelim

ANA YEMEKLER:

Dövme:

Diğer adıyla **Herise**, dövülmüş buğday (dövme) ile etin uzun süre pişirilerek lif lif birbirine karışmasıyla yapılan oldukça besleyici bir yemektir. Genellikle düğünlerde, bayramlarda ya da aşure günlerinde büyük kazanlarda yapılır. Ve genel olarak kırmızı ve beyaz şeklinde iki dövme çeşidi vardır. Bu yemeği ayrı şekilde yapanlarda vardır özellikle Hatay'ın Antakya tarafında beyaz genel olarak k- yaparlar ama Kırıkhan ve diğer ilçelerde kırmızı şeklinde ben genel olarak kırmızıyı tercih ederim.



Harbiye Kebabı:

Harbiye kebabı, kıymayla yapılan, ince bir tabaka halinde tepsiye yayılan ve domates, biber, sarımsak ve baharatlarla zenginleştirilmiş bir kebaptır. En belirgin farkı, bol sarımsak ve bölgeye özgü baharatların kullanılmasıdır. Bazen üzerine domates sosu veya sumaklı soğan da eklenir.



Belen Tava:

Belen Tava, Hatay'ın Belen ilçesine özgü, bol sarımsaklı ve baharatlı et yemeğidir. Özellikle et severlerin favorisi olan bu yemek, taş fırında toprak güveçte pişirilirse lezzeti ikiye katlanır. Restoranlarda sıkça görsen de, evde fırında yapılabilecek pratik ve nefis bir yemektir.



Arap Tava:

Arap Tava, Hatay mutfağına ait özgün bir et yemeğidir ve özellikle Antakya ve çevresinde sıklıkla tercih edilir. Genellikle kuzu eti, sebzeler ve baharatlarla yapılan, sulu ve lezzetli bir yemektir. Arap Tava, basit ama bir o kadar aromatik ve doyurucu bir ana yemektir.



Hatay'dan Biberli Ekmek

Ana yemek olmasa da bu biberli ekmeği tanıtmadan baharatlara geçmek istemiyorum çok sevdiğim Hatay'a özgü bir yemek çeşididir genel olarak kahvaltıda, ya da atıştırmalık olarak tüketilir tabi bu görselde gibi yapılırsa ama bence en güzeli tandırda pişen biberli ekmek bir başkadır hemen hemen annem her hafta bir kere yapar ve yaparken biter.



HATAY TATLILARI:

Kömbe

Kömbe özellikle Hatay, Gaziantep, Kilis gibi bölgelerde daha çok bayramlarda ve özel günlerde yapılan geleneksel bir kurabiyedir. Hem tatlı hem de baharatlı aromasıyla dikkat çeker ve çoğu zaman kömbe kalıpları ile şekillendirir. Genellikle uzun süre dayanabilen bir kurabiyedir.



Patlıcan tatlısı,

Patlıcan tatlısı, Osmanlı mutfağından günümüze kadar gelen sıra dışı ama oldukça lezzetli bir tatlıdır. Patlıcan gibi genellikle tuzlu yemeklerde kullanılan bir sebzenin tatlı olarak hazırlanması kulağa garip gelse de, özellikle küçük kemer patlıcanları kullanılarak yapılan bu tatlı, doğru yöntemle hazırlanırsa şaşırtıcı derecede güzel bir tada sahip olur.



Şam tatlısı:

Şam tatlısı, irmikli ve şerbetli yapısıyla Türk mutfağında sevilen bir tatlıdır. Hatay yöresinde de çok sık yapılan, özellikle evlerde ve fırınlarda sıkça karşılaşılan bir lezzettir. Bazı bölgelerde "revani" ya da "basbousa" benzeri de olabilir ama Hatay usulü şam tatlısı biraz daha kalın, daha yoğun dokulu ve bazen tepside fırınlarda satılan şekliyle bilinir.



Hatay'a özgü yemekler ve tatlılar say say bitmez. Ben daha çok bilinmeyen ve gerçekten güzel ve tadını beğendiğim, sizlerin de beğeneceğiniz düşündüğüm ana yemekleri ve tatlıları tanıttım. Şimdi sırada bu yemeklerin aromasını, tadını veren baharatlara geldik. Hatay mutfağının zenginliği sadece yemeklerinde değil, yemeklerin arkasındaki gizli kahramanlarda, yani baharatlarında gizlidir. Bu kadim coğrafyada baharat, sadece aroma değil; tarih, kültür ve şifa anlamına gelir. Antakya'nın dar sokaklarında yürürken, bir anda burnunu saran yoğun kokular seni yüzyıllar öncesine götürebilir. Çünkü Hatay'da baharat bir gelenektir, annelerden çocuklarına geçen bir mirastır. Şimdi sizleri Hatay'a özgü baharatlarla ilgili ufak bir yolculuğa çıkartacağım.

Mahlep

Mahlep, gülgiller ailesinden bir kiraz türünün (Prunus mahaleb) çekirdeğinden elde edilen aromatik bir bahattır. Genellikle küçük miktarda kullanılır ama etkisi büyüktür: hamur işlerine kendine has, hoş ve nostaljik bir aroma katar.



HATAY'IN BAHARATLARI:

Küzbara:

Küzbara, Arapça kökenli bir kelime olup Türkçede "kişniş" anlamına gelir. Kişniş (Coriandrum sativum), maydanozgiller (Apiaceae) familyasından, yaprakları maydanozu andıran, 20-60 santimetre yüksekliğinde, tüysüz, bir yıllık ve otsu bir bitkidir. Bu bitkinin baharat olarak kullanılan kurutulmuş meyvesi veya tohumuna da kişniş adı verilir.

Kişniş, özellikle Hatay ve Kilis gibi Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde "küzbara" adıyla bilinir ve mutfaklarda sıkça kullanılır. Özellikle Hatay mutfağının meşhur biberli ekmeğinin (ya da katıklı ekmeğinin) temel baharatlarından bir tanesi küzbaradır. Ayrıca yine mercimek çorbalarında da kendisine yer bulur.



Kömbe Baharatı:

Kömbe baharatı, özellikle Hatay, Gaziantep, Kilis gibi Güneydoğu ve Akdeniz illerinde yapılan kömbe kurabiyesi (veya bayram çöreği) için özel olarak hazırlanan aromatik bir baharat karışımıdır. Hem tatlı hem de hafif baharatlı kokusuyla kömbeye karakteristik bir aroma verir.



Zahter

Zahter, Akdeniz bölgesine özgü, özellikle Hatay ve çevresinde sıkça kullanılan aromatik bir bitkidir. Halk arasında kekik türlerinden biri olarak bilinir, ancak botanik olarak genellikle "Thymbra spicata" ya da "Origanum" türlerine yakın bir bitkiyi ifade eder.

Hatay ve çevresinde oldukça popüler olan zahter, kahvaltılarımızda a severek tüketilir.



Habak

Habak, özellikle Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde kullanılan yöresel bir isimdir ve genellikle fesleğen (özellikle biberiye fesleğeni ya da yabancı fesleğen) anlamına gelir.



SONUÇ



Evet, genel olarak size Hatay'a özgü mutfağı tanıttım; ana yemeklerden, baharatlardan ve tatlılardan bahsettim. Dediğim gibi, Hatay mutfağını bütünüyle tanıtmaya kalksam, bir ömür yetmez. Sizlere Hatay'a özgü, pek bilinmeyen ve lezzetli bulduğum yemekleri, tatlıları ve baharatları anlattım. Hatay mutfağı, Türkiye'nin önemli mutfakları arasında yer alır ve kültürel olarak barındırdığı milletlerin mutfağına yansımalarıyla dikkat çeker.

Sonuç olarak, Hatay mutfağı, yalnızca damak zevkine değil, tarihe, kültüre ve insan ilişkilerine dokunan çok katmanlı bir yaşam biçimidir. Bu mutfak, yüzyıllardır aynı topraklarda yaşamış Türk, Arap, Ermeni, Yahudi, Kürt ve Çerkes gibi birçok halkın sofrada buluştuğu bir yerdir. Baharatların kokusunda tarih, zeytinyağında Akdeniz'in bereketi, tepsi kebabında, künefede ve zahterde ise birlikte yaşamının tadı saklıdır. Hatay mutfağı, bir yemeğin sadece karın doyurmak değil, bir kültürü aktarmak, toplumu yaşatmak ve birlik duygusunu güçlendirmek anlamına geldiğini gösterir. UNESCO'nun "Gastronomi Şehri" unvanını vermesi de bu zenginliğin dünya çapında takdir edildiğini kanıtlar. Kısacası, Hatay mutfağı sadece yemeklerin değil, bir medeniyetin tadıdır. Bu tat, her lokmada geçmişten bugüne taşınan bir mozaik lezzet haritası gibidir.

KAYNAKLAR

- <https://en.unesco.org/creative-cities>
- <https://hatay.bel.tr>
- Cömert, Menekşe. "Turizm pazarlamasında yöresel mutfakların önemi ve Hatay mutfağı örneği." Journal of Tourism & Gastronomy Studies 2.1 (2014): 64-70.
- Babat, Duygu, Fikret Gökçe, ve A. Varışlı. "Hatay mutfak kültürünün sürdürülebilirliğinde, yöresel yiyecek üreticilerinin rolü." 1st International Sustainable Tourism Congress. 2017.
- Onur, Neslihan. "Gastronomi turizmi ve Hatay lezzet rotası." Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi 3.2 (2021): 150-162.
- Özdemir, F., & Güngör, B. (2016). "Kültürel bir değer olarak unutulmaya yüz tutmuş geleneksel Hatay yemekleri ve bu kültürel değerın korunması önerileri." Journal of Tourism & Gastronomy Studies, 4(Special Issue 1), 190-199.

